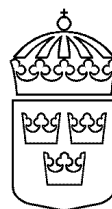

Riksdagens protokoll

1999/2000:78

Fredagen den 10 mars

Kl. 09.00 – 12.42

Protokoll
1999/2000:78

1 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Nalin Peggul* (s) avlagt sig uppdraget som suppleant i utbildningsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Anmälan om inkommen skrivelse med begäran om tillstånd till åtal mot riksdagsledamot

Till riksdagen hade från chefsåklagare Monica Mimer inkommit följande skrivelse:

Åtalsmedgivande

Förundersökning har bedrivits mot riksdagsledamoten Carina Hägg angående brott mot upphovsrättslagen. Förundersökningen är nu avslutad. Fråga har uppkommit om brottet har skett under utövandet av uppdraget som riksdagsledamot. Förundersökningen översändes därför enligt 4 kap. 8 § regeringsformen.

Förundersökningsprotokollet översändes såsom lån.

Jönköping den 7 mars 2000

Åklagarkammaren i Jönköping

Monica Mimer

Skrivelsen bordlades.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1999/2000:266

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:266 av Anne-Katrine Dunker (m) om EU:s jordbruksstöd.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 mars 2000.
Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.
Stockholm den 3 mars 2000
Jordbruksdepartementet
Margareta Winberg
Enligt uppdrag
Hans Pettersson
Rättschef

Interpellation 1999/2000:246

Till riksdagen
Interpellation 1999/2000:246 av Margareta Viklund (kd) om situationen för flyktingar från Irak.
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 21 mars 2000.
Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.
Stockholm den 7 mars 2000
Utrikesdepartementet
Maj-Inger Klingvall

Interpellation 1999/2000:258

Till riksdagen
Interpellation 1999/2000:258 av Roy Hansson (m) om gränsdragningen mellan lotteri och tävling.
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 mars 2000.
Skälet till dröjsmålet är bl.a. stor arbetsanhopning, budgetförhandlingar och möte i EU-nämnden.
Stockholm den 3 mars 2000
Finansdepartementet
Bosse Ringholm

Interpellation 1999/2000:244

Till riksdagen
Interpellation 1999/2000:244 av Ewa Larsson (mp) om samerna.
Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 mars 2000.
Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.
Stockholm den 3 mars 2000
Jordbruksdepartementet
Margareta Winberg
Enligt uppdrag
Hans Pettersson
Rättschef

Interpellation 1999/2000:259

Till riksdagen
Interpellation 1999/2000:259 av Rigmor Stenmark (c) om skärgården.
Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 mars 2000.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.
Stockholm den 3 mars 2000
Jordbruksdepartementet
Margareta Winberg
Enligt uppdrag
Hans Pettersson
Rättschef

Prot.
1999/2000:78
10 mars

Interpellation 1999/2000:261

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:261 av Gudrun Lindvall (mp) om eldressyr av hundar.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 mars 2000.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.
Stockholm den 3 mars 2000
Jordbruksdepartementet
Margareta Winberg
Enligt uppdrag
Hans Pettersson
Rättschef

Interpellation 1999/2000:272

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:272 av Johan Pehrson (fp) om hanteringen av asylärenden.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 21 mars 2000.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.
Stockholm den 7 mars 2000
Utrikesdepartementet
Maj-Inger Klingvall

Interpellation 1999/2000:284

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:284 av Anders Karlsson (s) om ersättningsjobb vid stängning av Barsebäck.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 11 april 2000.

Skälet till dröjsmålet är att det inte finns ytterligare tid för interpellationssvar den 21 mars, stor arbetsanhopning den 27 mars, minister-rådsmöte den 28 mars och den 4 april samt tjänsteresa den 7 april.
Stockholm den 8 mars 2000
Näringsdepartementet
Björn Rosengren
Enligt uppdrag
Dag Ekman
Expeditionschef

4 § Svar på interpellation 1999/2000:271 om försvarsövningen med Ryssland

Anf. 1 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Bo Lundgren har frågat statsministern om regeringen är beredd att avbryta förberedelserna för den planerade marina samövningen med Ryssland. Interpellationen har överlämnats till mig.

Bo Lundgren uttrycker oro för de ryska stridshandlingarna i Tjetjenien. Regeringen delar Bo Lundgrens oro för konsekvenserna av Tjetjenienkriget för den mycket hårt drabbade civilbefolkningen, men vi är också bekymrade för stabiliteten i regionen och för Rysslands relationer med väst. Regeringen har, alltsedan stridshandlingarna inleddes, vid flera tillfällen framfört kraftfull kritik till ryska företrädare. Sveriges – och EU:s – uppfattning är klar och entydig: Mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt måste alltid respekteras, av alla inblandade. Det internationella samfundet accepterar ej oproportionerlig våldsanvändning. Konflikten är inte enbart en rysk intern angelägenhet. En varaktig lösning på konflikten kan endast nås på politisk väg. Misstänkta övergrepp mot civilbefolkningen måste utredas och förövarna straffas. Vi har uppmanat till dialog med moderata tjetjenska företrädare. Vi respekterar Rysslands territoriella integritet och fördömer terrorism.

De internationella påtryckningarna har givit visst, om än begränsat, resultat. Ryssland har nu accepterat internationell närvaro i konfliktområdet. Regeringen avser att fortsätta påtryckningarna för att Ryssland ska utreda samtliga fall av misstänkta krigsförbrytelser, under internationell insyn och medverkan.

Samtidigt som kraftfull kritik framförts har det hela tiden stått klart att dialogen med Ryssland måste fortgå. Sveriges och EU:s uppfattning är också här klar och entydig.

Det ligger i Sveriges och Europas säkerhetspolitiska intresse att Ryssland fortsatt integreras i euroatlantiska samarbetsstrukturer. Det ligger inte i vårt intresse att Ryssland isoleras eller att Ryssland isolerar sig självt, på det sätt som skedde i samband med Kosovokriget. Vi välkomnar därför att relationerna mellan Nato och Ryssland nu är på väg att förbättras. Detta innebär med stor sannolikhet att det militära samarbetet mellan Ryssland och flertalet Natoländer successivt återupptas, inklusive ryskt deltagande i Partnerskap för fred-aktiviteter.

Sverige – och andra länder – strävar efter att långsiktigt utveckla samarbetet med Ryssland även på det försvarsrelaterade området. Dialog och kontakter är den enda vägen att på sikt påverka Ryssland, inklusive den ryska krigsmakten, i en mer demokratisk riktning. Medlen inkluderar också samarbete i internationell krishantering, som i operationerna på Balkan. Rysslands deltagande i SFOR och KFOR är nödvändigt för att på sikt få till stånd en hållbar stabilitet på Balkan. Den svenska bataljonen i SFOR samarbetade aktivt och konstruktivt med den ryska brigaden. På samma sätt sker nu ett fruktbart samarbete i Kosovo mellan de närliggande bataljonerna i Pristinaområdet.

Bo Lundgren anser att det är anmärkningsvärt att regeringen i dag planerar för en bilateral ”försvarsövning” med Ryssland. Jag vill dock göra klart att den planerade övningen *inte* är en försvarsövning. De marina enheterna ska samöva bl.a. räddning av personal i havet, minröjning

och bogsering. Övningen syftar till att utveckla samverkansförmåga mellan den svenska marinen och den ryska Östersjömarinen. Sådan gemensam förmåga är alltmer efterfrågad inför internationella uppgifter och stärker säkerheten och förtroendet i vår region och i Europa.

Fru talman! I riksdagen finns för närvarande en opinion mot att den gemensamma marinövningen genomförs. För att undvika att denna fråga förorsakar en uppsplitande inrikespolitisk debatt som skulle kunna riskera att negativt påverka Sveriges övergripande och långsiktiga intressen, och på grund av nuvarande ryska förhållanden, avser regeringen att anmoda Försvarsmakten att senarelägga övningen.

Bo Lundgren anför i sin interpellation att han inte erhållit svar från statsministern eller Utrikesdepartementet avseende sammankallande av utrikesnämnd. Den information jag har ger vid handen att Bo Lundgren i god tid fick besked från Utrikesdepartementet, statsministern och utrikesministern att den marina övningen skulle behandlas i Utrikesnämnden den 28 mars.

Anf. 2 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Låt mig först tacka försvarsministern för svaret. Interpellationen var ju ställd till statsministern, men jag hade nästan känt på mig att statsministern tänkte hålla sig undan i debatten.

Jag kan när det gäller det formella också konstatera att en begäran om utrikesnämndssammanträde och en diskussion om den här frågan som jag framförde i slutet av januari inte – trots påstötningar från mig – fick något svar förrän när Utrikesnämnden vid nästa tillfälle sammanträdde. Men den frågan kan vi nu lägga bakom oss.

Bakgrunden till interpellationen är väl känd. Kriget i Tjetjenien bedrivs med stor brutalitet, och det mänskliga priset för den politiken är högt. Vi har fått rapporter om avrättningar av civila, vilket naturligt nog har väckt frågetecken när det gäller respekten för de mänskliga rättigheterna.

Det upptrappade kriget i Tjetjenien föranleds ju av det i sig berättigade behovet av att bekämpa terrorism. Det är det grundläggande motiv som har angetts. Men det är lika klart att den kampen mot terrorism inte kan försvara och motivera de insatser som i dag görs och som drabbar civilbefolkningen oerhört hårt. Det finns, skulle jag utgå ifrån, också ett bakomliggande motiv att visa en rysk krigsmakt som förmår mer än vad man tidigare har kunnat visa. Det ska ge en bild av en större självständighet och en större självsäkerhet.

Det är viktigt att vi reagerar när den ryska politiken innebär övergrepp mot principer som är fundamentala. Det är alldeles uppenbart att de insatser som görs i Tjetjenien är långt utöver vad som skulle kunna motiveras vad gäller kamp mot terrorism. Det är dessutom så att Ryssland bryter mot internationella åtaganden och mot de regler för krigsföring som har satts upp. Därför är det bra att Sverige och EU har framfört kritik i dessa avseenden. Situationen kommer att vara viktig att följa under lång tid framöver. Den kommer att påverka utvecklingen i Ryssland.

Jag håller med försvarsministern – och jag uttryckte det när jag höll ett anförande vid Folk och försvars konferens i Sälen – att det är bra att vi strävar efter att så långt möjligt dra med Ryssland i att skapa den

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

europiska säkerhetsordning som kan ge fred i vår tid, för att använda ett klassiskt uttalande. Den europeiska unionen är det grundläggande medlet i Europa, och det är bra om vi skapar förutsättningar bilateralt och med EU för att Ryssland ska finnas med. Men detta får inte leda till att vi inte reagerar mot sådant som inte kan accepteras. Tvärtom skulle en osäkerhet eller svaghet i det avseendet försämra möjligheterna att uppnå det grundläggande långsiktiga målet.

Att genomföra en samövning mellan försvarsenheter – om det kallas försvarsövning eller annat är ointressant – med delar av den ryska krigsmakten i det läge vi befinner oss är naturligtvis helt felaktigt. Det har såvitt jag kan förstå regeringen insett, åtminstone till en del. Det som bekymrar mig är att när försvarsministern säger att vi nu ska uppskjuta övningen och förhoppningsvis avbryta förberedelserna är det av inrikespolitiska skäl, därför att det finns en debatt, och jag och andra moderater har kritiserat övningen.

Vad tycker regeringen själv, egentligen? Det är intressant att veta vad regeringens grundläggande inställning är i den här frågan. Det är dessutom så att detta är vad man egentligen skulle kunna kalla en utrikespolitisk dumhet. Det visar en svaghet. Det finns en linje hos oppositionen, och den kan skapa en inrikespolitisk debatt och inrikespolitiska problem, men själv har regeringen ingen linje. Vad är egentligen regeringens inställning, och hur tänker man agera när det gäller att skjuta upp övningen?

Anf. 3 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Regeringens politik liksom EU-ländernas politik har på ena sidan präglats av kraven på en humanitet, en mänsklighet, en rättfärdighet, en laglighet i det som Ryssland bedriver i Tjetjenien. Kraven har ställts på alla parter i detta fruktansvärda krig. Den andra sidan har varit samverkan efter kalla kriget i syfte att integrera Ryssland i de euroatlantiska samarbetsstrukturerna och stimulera den ryska demokratiska utvecklingen.

Land efter land från väst driver detta. Det är manifesterat genom å ena sidan utsagor av kritik och å andra sidan samarbetsinbiter. Här har varit på besök i Moskva Madeleine Albright, här har varit George Robertson, här har varit Rudolf Scharping, och jag tror att Tony Blair i dag reser till Sankt Petersburg. Jag utgår från att på varje agenda har varit just dessa två ting: kritiken och samarbetsviljan, uppmaningen att bejaka den demokratiska ryska utvecklingen, och att också göra det inom den ram som har att göra med försvarsrelaterad samverkan. Det gäller inte minst därför att det är nödvändigt att de ryska försvarsstyrkorna också kommer in i den demokratiska processen.

Jag står för att det är och har varit ett dilemma när den ena eller den andra skänkeln ska ta överhanden. Regeringen har funnit att det är riktigt att nu senarelägga den del som vi har sett fram emot som en del av samarbetssystemet. Det handlar om att öppna, visa, hjälpa och biträda Rysslands väg västerut. Vi gör det bl.a. därför att vi fått alldeles klart för oss genom Europarådets delegat Gil-Robles besök i det krigsdrabbade områdena hur fruktansvärda förhållandena är.

Där står vi. Vi är beredda att pröva när det kan vara lämpligt att återuppta denna del i det svensk-ryska samarbetet. Vi vill utvärdera vilket

tillträde företrädare för det internationella samfundet får i de krigsdrabbade områdena och vad de ryska strukturerna gör för att genomföra de åtaganden man har bl.a. inom ramen för Europarådet. Vi vill utvärdera utfallet av det kommande ryska presidentvalet. Vi vill se vilken regering som tillträder, vilken inriktning den kommer att ha och hur den kommer att agera i Tjetjenien och över huvud taget kring frågorna om öppenhet, demokrati och mänskliga rättigheter.

När vi är säkra på hur utvecklingen ter sig är vi beredda att diskutera och överväga frågan om det element som många andra länder i väst också ser som naturligt, nämligen att nå samverkansövningar med den ryska försvarsmakten. Jag tror att den tiden kan komma. Men det är svårt att säga när det kan vara klokt att markera att vi också ska kunna gå fram på den vägen.

Anf. 4 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag blir själv ganska förvirrad av vad försvarsministern säger. Han resonerar väldigt mycket med utgångspunkt från vilka krav som måste ställas för att man ska kunna genomföra den typ av övning som har varit planerad. Vi måste ha tillträde, vi måste veta att man vidtar åtgärder, och det är klart att man måste se till att det som faktiskt nu genomförs inte längre genomförs.

Detta har hänt. Vi har ju sett det under månad efter månad. Man säger nu att man har uppfattningen att vi inte ska öva tillsammans förrän de saker som Björn von Sydow tar upp är uppfyllda – att vi har tillträde, att vi har sett en reaktion från de ryska myndigheterna och en nedtrappning, mildt sagt, av det som ska vara. Då kan vi samöva. Men varför kunde vi samöva tidigare?

Försvarsdepartementets representanter gick ut och sade: Det här är en historisk händelse. Det är första gången vi har samövning. Varför inte tänka efter före? Det är bra att det finns en opposition som kan tvinga regeringen att tänka över huvud taget. Det tycker jag är positivt. Det är bra att man nu tar den kritik vi har fört fram på allvar och verkligen avbryter det som var tänkt att ske i maj. Det är i grunden bra.

Sedan är återigen den bakomliggande frågan: Vad tycker man egentligen? Det gäller att ha en rak och klar linje. Om man tänker tillbaka måste man ställa krav, ha synpunkter men också vara beredd att vidta åtgärder. Det gjorde den europeiska unionen vid toppmötet i Helsingfors. Det var åtgärder för att trappa ned kontakter med Ryssland i vissa avseenden som replik på vad som har förekommit. Sverige ägnar sig åt att försöka trappa upp genom att genomföra samövningen. Man borde från början ha insett att det var fel.

Jag skulle vilja fråga försvarsministern: Hur kommer det sig att man inte kunde inse detta innan? Det reser stora funderingar kring hur regeringen över huvud taget tänker i den här typen av frågeställning.

Anf. 5 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Vi har följt utvecklingen. För några veckor sedan var en svensk delegation i Moskva och var i tillfälle att redovisa den svenska politiken. Det gäller kraven på rätt och humanitet i Tjetjenien och vår vilja till samverkan också på det försvarsrelaterade området. Men det

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

finns en gräns när det icke kan vara riktigt och lämpligt att genomföra den övning som har planerats.

När vi har utvärderat besöket har vi ansett att det var ett betydelsefullt besök. Vi har kunnat konstatera att man har förstått de inlägg som har gjorts på svenska vägnar. Vi har också utvärderat: Är vi vid den punkt där vi bör understryka vår hållning genom att icke nu genomföra den övningen?

Det ställningstagandet var grundat på ett gott företräddande för de synpunkter som Sverige, liksom EU-kretsen, har.

I Helsingfors gjordes åtaganden av nedtrappningskaraktär när det gäller samverkan. Men hela tiden och under tiden därefter, inte minst på det nya året, frågade man sig i land efter land: Är det klokt att nu frysa och gå ned i relationer? Vi har sett en serie besök, kommunikéer och uttalanden och, vill jag säga, återupptagna åtaganden om samverkan.

Vi har skarpa missioner där vi står i samma område, och våra trupper behöver lita på varandra. Det gäller Kosovo. Där samverkar vi. Vi behöver varandra där, och vi behöver veta att vi kan kommunicera och samverka om det nu t.ex. i vår skulle bli nya utomordentligt farliga förlopp i gränsen mellan Kosovo och f.d. Jugoslavien och Serbien. Jag anser att den samverkan är riktig. Jag står för den. Vi behöver varandra där – politiskt och militärt. Detta betyder att läget där är så allvarligt att samverkanskravet får ta överhanden.

Bo Lundgren frågar om vår åsikt. Åsikten är att det icke är lämpligt att nu genomföra denna övning. Vi har vägt utvecklingen framåt och fått tillfälle att entydigt framföra vår ståndpunkt, vår hållning och våra värderingar till den ryska sidan och vi har funnit följande: Den skänkel som innebär att vi understryker vår syn på Tjetjenienkriget bör följas av att vi nu icke genomför den övning som har varit planerad.

Anf. 6 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det finns en gräns, sade försvarsministern. Den gränsen fanns från början. Det är beklagligt att regeringen inte såg den då, men det är klart att det är bättre att man nu har insett att den gräns som vi satte var den rätta.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1999/2000:250 om försvarets test- och provningsverksamhet

Anf. 7 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Ola Karlsson har frågat om vilka åtgärder jag avser att vidta i syfte att nå en effektiv provningsorganisation för Försvarsmaktens behov på ett sätt som samverkar med, och därmed inte skadar, svensk försvarsindustri.

Frågan är ställd mot bakgrund av ett uppdrag som regeringen gav Försvarets materielverk i detta ämne den 25 februari 1999. Tidpunkten för redovisning av uppdraget har senarelagts något på begäran av Materi-

elverket och är bestämd till den 14 april i år. I sin interpellation berör Ola Karlsson Materielverkets arbete med uppdraget.

Det skulle vara fel av mig att föregripa Materielverkets utredning och den beredning i Regeringskansliet som den kommer att leda till.

Tack!

Anf. 8 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Jag ska börja med att tacka försvarsministern för svaret. Det är kort, det är tydligt och det innehåller – som ganska ofta på senare tid vad gäller interpellationssvar – nästan ingenting.

Låt mig först slå fast att försvarsindustrin är viktig för Sverige. Den har skapat många jobb, den har skapat en mycket hög teknologisk kompetens och den är en mycket viktig del av den svenska säkerhets- och försvarspolitik. Vi behöver goda villkor för försvarsindustrin här i Sverige.

Försvarsindustrin är också en industrigren som är alldeles ovanligt beroende av politiskt stöd och politiska signaler. Den behöver ett mycket entydigt och tydligt agerande från staten och från departementet.

Därför känns det mycket märkligt när man tar del av hur diskussionen och debatten har förts runt försvarets test- och provningsverksamhet. Jag tänker då framför allt på verksamheten vad gäller arméns materiel.

Å ena sidan har inte minst Björn von Sydow och Försvarsdepartementet drivit kravet på en samordning och samverkan mellan de svenska missiltillverkarna. I praktiken har man ställt krav på ett samgående mellan Saab och Celsius.

Å andra sidan anför denna samverkan och detta samgående, när det väl har skett, av FMV som ett argument till varför man inte kan samordna och samlokalisera testverksamhet med industrin.

Det känns väldigt märkligt att villkoren för försvarsindustrin på det viset skulle raderas av en annan statlig myndighet när man lever upp till de krav som staten har ställt. Försvarsindustrin, inte minst verksamheten vid Bofors Weapon Systems eller Saabs nya enhet, har behov av närhet till provnings- och testverksamhet. Säger då de statliga myndigheterna att de vill lokalisera verksamheten till andra platser och bygga upp en alldeles egen verksamhet där – i det här fallet i Karlsborg – så drabbar det den befintliga verksamheten i Karlskoga.

Jag tror att det är alldeles nödvändigt nu, när vi går mot mer av samverkan och mer av del- eller heläggande av utländsk industri, med ett entydigt, tydligt politiskt regelverk. De politiska signalerna ska säga: Vi är beredda att stötta den svenska försvarsindustrin och vi är beredda att leva upp till de krav och åtaganden som vi har ställt och gjort tidigare.

Det agerande som staten nu gör innebär risker för ett antal jobb och för den långsiktiga utvecklingen.

Jag tycker att det finns skäl att ställa frågan: Vad vill regeringen och försvarsministern egentligen med den verksamhet som i dag bedrivs i svensk försvarsindustri?

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 1999/2000:224 om narkotika på fängelserna

Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Maud Ekendahl har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att vända trenden så att antalet narkotikafria fängelser ökar.

Antalet narkotikamissbrukare på våra fängelser speglar förekomsten av narkotika i samhället. Att motverka drogberoende och narkotikamissbruk är en angelägen fråga för såväl kriminalvården som samhället i stort.

Den svenska narkotikapolitikens långsiktiga mål är att skapa ett narkotikafritt samhälle. Regeringen har tillkallat en narkotikakommission för att göra en samlad översyn av och förstärka narkotikapolitiken. Kommissionen ska bl.a. utvärdera de narkotikarelaterade programmen inom kriminalvården och se över frågan om hur kostnaderna för kontraktsvård och vistelse utanför anstalt för vård enligt 34 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt ska fördelas mellan kriminalvården och kommunerna.

Maud Ekendahl påstår att narkotikamissbruket fortsätter att öka inom fängelsemurarna. Det är svårt att finna objektiva mått på narkotikamissbruket i anstalt. Det kanske mest använda är de uppgifter om förekomsten av narkotika och omfattningen av narkotikamissbruk som anstalterna kontinuerligt lämnar till Kriminalvårdsstyrelsen. Andelen anstalter som rapporterar att narkotikamissbruk inte förekommer eller förekommer endast sällsynt har sedan 1993 legat runt 60 %. Däremot har andelen anstalter som rapporterar dagliga problem med narkotika ökat under 1999. Utvecklingen är alltså svårtolkad.

Det står emellertid klart att kriminalvården måste hantera en ökande andel narkotikamissbrukare. Att andelen narkomaner i våra fängelser har ökat har till en del sin förklaring i att vi under senare år fått en rad alternativa påföljder. De personer som döms till sådana alternativ är mera sällan drogberoende jämfört med dem som döms till fängelse. Det är därför proportionellt sett fler bland de nyintagna till våra fängelser som i dag bedöms missbruka narkotika. Att en intagen bedöms som narkotikamissbrukare behöver förstås inte innebära att han eller hon också använder narkotika under anstaltstiden, men att det förekommer narkotika inne på anstalterna är uppenbart.

Inom kriminalvården är bekämpningen av narkotikamissbruk prioriterad, och den sker bl.a. genom att man differentierar de intagna, tillhandahåller missbruksrelaterade program och gör kontroller i form av urinprovstagningar och visitationer. Kontrollåtgärderna är naturligtvis centrala i detta arbete. De mest betydelsefulla insatserna är emellertid vård och behandling. Men kriminalvården behöver ytterligare intensifiera bekämpningen av narkotikamissbruk. Kriminalvården har i rapporten för översyn av risk-, skydds- och säkerhetsarbete vid kriminalvårdsanstalterna Hall, Kumla och Tidaholm, RSS-rapporten, också presenterat ett antal förslag för att effektivisera narkotikabekämpningen inom kriminalvården. Det är numera möjligt att efter ansökan hos Kriminalvårdsstyrelsen införa system med kontantlös handel i anstalterna. Andra förslag från rapporten som behandlas är inrättandet av en central ledningsgrupp inom kriminalvården för narkotikabekämpning. Ett arbete på lokal nivå med

att utarbeta handlingsplaner mot narkotika pågår också. Även frågan om kriminalvårdens användning av narkotikahundar kommer att behandlas vidare.

Regeringen har i årets regleringsbrev krävt att kriminalvården ökar sina insatser för att bekämpa narkotikamissbruket. Målet är att anstalter och häkten ska hållas fria från narkotika.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 10 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret. Att jag ställde den här interpellationen beror på att jag läste följande rubrik i Svenska Dagbladet måndagen den 7 februari: "Enda knarkfria fängelset hotas."

Artikeln handlade om anstalten Österåker som nu tydligen tappar sin position som förebild som narkotikafritt fängelse.

Jag vill också nämna för justitieministern att jag återigen helt nyligen har besökt Bergaanstalten i Helsingborg för att diskutera narkotikasituationen där. Den anstalten var drogfri för tre år sedan. Nu försöker man att ha en liten del av anstalten drogfri, och det är faktiskt på internernas egen begäran. Det är väldigt många interner i dag som inget hellre vill än att få leva drogfritt i anstalterna, vilket man inte kan uppnå i Sverige i dag.

Jag anser att det är en stor skam att vi år efter år ska behöva konstatera att missbruket bara ökar inom fängelsemurarna. I kriminalvårdens årsredovisning för 1999 framkommer det att det finns 15 anstalter där det förekommer drogmisbruk så gott som dagligen. Det är en ökning från 8 anstalter 1998. De här siffrorna innebär att andelen narkotikamissbrukare i anstalt har ökat de senaste åren. De utgör för närvarande ca 47 %, dvs. nästan varannan intagen är klassificerad som narkotikamissbrukare.

Fru talman! Justitieministern påstår i sitt svar att bekämpningen av narkotikamissbruk inom kriminalvården är prioriterad och att detta sker genom att differentiera de intagna och genom att man tillhandahåller missbruksrelaterade program. Men anledning av detta skulle jag vilja ställa några frågor till justitieministern.

Hur ska differentieringen av de intagna gå till på anstalterna? Vi vet ju att vi för närvarande har överfulla anstalter. Man måste t.o.m. ta både fylleceller och sjukvårdsplatser i anspråk. Hur ska man då kunna arbeta med drogfrihet inom fängelsevärlden?

Hur kan justitieministern påstå att missbrukare har tillgång till missbruksrelaterade program? Jag vet att man på grund av de personalinskränkningar som sker måste dra in på eller t.o.m. ta bort programverksamheten för drogmisbrukare. Jag kan bara upprepa det som står på s. 19 i 1999 års kriminalvårdsredovisning: Andelen brotts- och missbruksrelaterade program av den tillgängliga sysselsättningstiden har minskat från 9 % till 7,6 %.

Vi har dessa problem inne i fängelserna. Då borde man kunna jobba bättre med dem.

Jag vill gärna ha svar på detta från justitieministern.

Anf. 11 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Narkotika på kriminalvårdsanstalterna är i dag ett stort problem som personalen har svårt att bemästra. För ett par veckor sedan besökte jag den slutna anstalt i Västra Götaland för att bli informerad om läget på anstalten. På den här anstalten uttryckte både ledning och perso-

nal stora bekymmer över ett hårdnande klimat och den narkotikahantering som fanns inom anstaltens väggar.

Det är väl ganska logiskt att tänka sig att det kan bli lättare för intagna att hantera narkotika på anstalten om personal- och resursnedskärningar görs. Man kan också tänka sig att klimatet tenderar att bli hårdare om påverkansprogram och andra åtgärder som är nödvändiga för att förebygga konflikter och bråk måste reduceras eller om resurserna inte räcker till.

En annan sak som tycks ha inträffat under slutet av 90-talet och som nu verkar vara markant är att anstalterna i dag är hårt belagda, dvs. fullbelagda. Jag vill minnas att man i början av 90-talet hade någon slags policy inom kriminalvården att det skulle finnas en viss procents underbeläggning inom anstalterna. Idén bakom detta var, som jag förstår det, att det skulle finnas flexibilitet för omplaceringar för att därmed kunna bemästra konflikter och andra problem fångar emellan. Även förhållandet med hård beläggning på anstalterna men inte fler anställda kan påverka att narkotikan lättare kan flöda på anstalterna.

Jag läste i går en tidningsartikel där en grov brottsling uttalade sig. Han hade nu ett långtidsstraff. Under sina år i fängelset hade han ägnat sig åt att skriva och studera. Det var i och för sig bra. Jag kan också säga att denne intagne satt just på det fängelse som jag besökte.

Han säger i tidningsartikeln bl.a. följande när det gällde de intagna: Alla håller koll på alla, och roten till alla bråk är knarket.

Vidare säger han: De intagna struntar i att lämna urinprov helt enkelt. Det värsta straff de kan få är 30 dagars påbackning, och vem bryr sig om 30 dagar om man ska sitta i tio år?

Enligt samma tidningsartikel visar en färsk rapport från kriminalvården att varannan fänge missbrukar narkotika. Hasch, amfetamin och rökheroin tycks vara vanligast.

Fru talman! Mina frågor till justitieministern blir då: Är det inte så, justitieministern, att det är nödvändigt att öka personalresurser och även andra resurser för att kunna komma till rätta med narkotikaproblemet? Det skulle naturligtvis också göra det möjligt att förbättra andra insatser t.ex. påverkansprogram och andra förebyggande åtgärder inför frigivandet. Är det inte också så att antalet platser i anstalterna borde ökas eller på annat sätt frigöras? Därmed skulle man kunna öka flexibiliteten inom anstalterna.

Anf. 12 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Man bör inte alltid lita på vad som står i tidningarna. Det är ju inte sant att den enda narkotikafria anstalten hotas, och det vet Maud Ekendahl. Som jag sade i mitt interpellationssvar är 60 % av våra anstalter narkotikafria eller har mycket sällan inslag av narkotika. Men det här är ett problem på våra anstalter, och det måste bekämpas med utvecklade metoder.

Maud Ekendahl undrar hur man kan differentiera när vi har överfulla fängelser. Kjell Eldensjö undrar om man inte borde ha en större underbeläggning.

Vi hade tidigare ett uttalat mål att beläggningen inte skulle vara mer än i genomsnitt 85 %. Vi är uppe i 88 % i dag. Det är naturligtvis inte bra att det är 88 % om man tidigare ansåg att det ska vara 85 %.

Kriminalvården har mött det problemet genom att utveckla metoder för att placera fångarna på ett bättre planerat sätt och genom att ha ett bättre informationssystem för att kunna göra placeringarna. Det arbetet pågår, och det kommer att underlätta utnyttjandet av de platser som finns. Då borde det egentligen också vara möjligt att göra det även med en 88-procentig beläggning.

Men nu är det ju så att beläggningen fluktuerar och ibland är den högre än 88 %. Mot den bakgrunden har regeringen uttalat att det finns anledning att öppna fler platser i fängelserna för att öka utrymmet för differentiering.

När det gäller programverksamheten vill jag påpeka att Maud Ekendahl även har fel i påståendet att det har skett en personalminskning. Det har det inte när det gäller de anstalter vi har. Vi har lagt ned några anstalter, och där har det skett en personalminskning. Vi ska ju inte ha kvar personal som inte längre har någon anstalt att arbeta på. Men personaltäteten på de anstalter vi har är densamma som tidigare. På sina håll har t.o.m. personaltäteten ökat.

När det gäller omfattningen av program är det korrekt som Maud Ekendahl säger. Kriminalvården har ju uppgivit i sin rapportering att antalet narkotikarelaterade program har minskat. Men i samma rapport, Maud Ekendahl, står det – och det är den väsentliga slutsatsen Kriminalvårdsstyrelsen drar – att kvaliteten i programmen ökat.

Vi har under senare år lagt ned mycket arbete på att säkerställa att de program vi har i våra anstalter också fyller en funktion, att det inte bara ser ut som vi försöker att göra någonting utan att vi faktiskt åstadkommer någonting. Då krävs det att man gör en utvärdering, en kvalitetskontroll. Alla program håller inte alltid måttet.

Jag tycker att det är en viktig uppgift för Kriminalvårdsstyrelsen att arbeta vidare med att säkerställa att de program vi erbjuder i fängelserna håller en hög kvalitet så att vi uppnår den effekt som är avsedd. Det är inte kvantiteten som är avgörande för resultatet, det är kvaliteten.

Anf. 13 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Först vill jag komma med en kommentar när det gäller beläggningssiffran på 88 %. Jag har själv erhållit den av generaldirektören häromdagen. Man säger det.

Men siffror är en sak. Jag förstår inte hur man får fram siffran 88 % när man ute i verkligheten själv får ta del av att de anställda som dagligen arbetar i verksamheten säger att anstalterna är överfulla.

Varför ligger interner i fylleceller? Varför ligger de på avdelningar där det ska vara sjukavdelning? Man kan inte ens ta hand om sjuka från de ordinarie avdelningarna därför att man måste lägga permanentboende på dessa avdelningar. Jag bara talar om det jag får mig tilldelat när jag är ute och det jag blir informerad om.

Sedan kan jag inte tro på siffrorna. Jag är klar över att vi har haft målsättningen 85 %, och den var bra. Men det är inte så i dag.

När det gäller det här med att ha knarkfria anstalter tycker jag att det är bra, justitieministern, att vi faktiskt är överens, inte bara regeringen eller Moderaterna utan samtliga partier. Vi vill att det ska vara narkotikafritt på anstalterna.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

Men man måste ju lägga upp en strategi för att nå dit. Man kan ju inte bara år efter år säga det. Man måste sätta upp en strategi, och den skulle jag vilja ha av justitieministern.

Jag har själv ett förslag som jag har arbetat med i många år om att man ska ha delmål. Vore det inte på sin plats att säga: Vi har sex stycken kriminalvårdsregioner i Sverige. Det borde väl kunna gå att visa att man har ett fängelse i respektive region som är narkotikafritt. Det vore väl enkelt att sätta klara mål och säga att vi börjar med något sådant. Därför undrar jag om justitieministern tycker att det vore en modell att arbeta efter.

Om man ska göra det här måste man i strategin veta en sak. Det går inte att säga som man gör i dag, att man på respektive anstalt måste ta hand om sina problem. Ska man arbeta drogfritt finns det alltid de som strular. De som strular med narkotika bör inte få vara kvar på anstalterna, för det är de som har narkotikan i sin hand och de andra kan lätt använda den. De andra internerna är känsliga och börjar lätt använda narkotika igen. Och då tycker jag att det ska finnas platser dit man kan förflytta struliga interner som inte vill vara drogfria.

Sedan håller jag med om att vi behöver fler narkotikahundar i fängelserna. De insatser som personalen gör – att skära upp kuddar och stolar, att leta i ventilationsutrymmen osv. – kostar både tid och pengar när personalen gör det. Sätt narkotikahundar i fängelserna som kan stå vid dörrarna när man går till och från sitt jobb, till och från matsalen osv. Det kostar inte mer än ett par hundra tusen kronor att sätta dit hundar i stället för att använda mänskliga resurser. Vi moderater har i alla år hävdat att vi ska göra på de här sätten.

Anf. 14 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Det är klart att beläggningarna kan fluktuera från tid till annan och från anstalt till anstalt. Men vid den anstalt jag besökte sade man i varje fall att det i princip var fullbelagt.

En annan sak som diskuterades vid det här besöket var frågan om andra speciella insatser för narkotikabekämpning. Vad man då avsåg var visitationspatruller. Den typen av helt oannonserade verkningsfulla insatser med personal tränad för bekämpning av narkotika och med tillgång till effektiva narkotikahundar saknade man på den anstalten. Man menade att de insatser som visitationspatrullerna gjorde var mycket viktiga för att hålla narkotikaproblemet i schack. Sådana specialenheter ansågs vara en tillgång på det sättet att de kunde förmedla sitt kunnande till den ordinarie personalen. På grund av sina nedslag på olika anstalter kunde de också snabbt uppdaga nya trender och trick hos de intagna och snabbt förmedla även den kunskapen till andra anstalter.

Nu nämner justitieministern narkotikahundar i svaret på interpellationen. Men min fråga till justitieministern är: Har justitieministern planer på införande av nya specialenheter, typ visitationspatruller med narkotikahundar eller något annat sådant?

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 15 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat vilka informativa åtgärder jag är beredd att vidta ”i syfte att skapa medborgerlig acceptans och förståelse för att nazistiska brott är värre än sådana utförda i Allahs och Jihads namn.”

Sten Anderssons interpellation är obegriplig. Den förefaller vila på missuppfattningar och brist på information. Jag måste erkänna att det förvånar mig att en riksdagsledamot interPELLERAR ett statsråd på detta vis. Jag ska ändå försöka bemöta en del av de föreställningar som tycks ligga till grund för interpellationen och avslutningsvis kort besvara Sten Anderssons fråga.

Sten Anderssons interpellation förefaller ha sin bakgrund i Riksåklagarens beslut den 15 december 1999 om ytterligare insatser för att bekämpa brott med rasistiska eller främlingsfientliga motiv. Beslutet innehåller ett handlingsprogram i tolv punkter. Programmet ska vara ledande för åklagarväsendets samlade insatser mot rasistisk och främlingsfientlig brottslighet. Bl.a. ska alla brott där det kan finnas ett rasistiskt eller främlingsfientligt motiv tas fram och behandlas med förtur. Dessa brott ska hanteras av särskilda åklagare. Utredningsmetoderna ska förbättras liksom samordningen av insatserna inom myndigheten och mellan berörda myndigheter.

Av Sten Anderssons interpellation drar jag slutsatsen att han knappast hade tagit del av detta beslut när han interPELLERADE mig. Han refererar dock till att riksåklagaren ska ha uttalat att ”man ska se extra hårt på brott om de begåtts i samband med nazistiska idéer även om det ger effekten att andra brott nedprioriteras”. Sten Andersson säger att han förutsätter att ”det finns svensk lag som täckning”. Vidare konstaterar han att jag inte, vad han har kunnat läsa, har ansett riksåklagarens uttalande ”felaktigt eller lagstridigt”.

Vid bedömningen av ett brotts straffvärde ska enligt gällande lagstiftning *motivet till brottet* alltid vägas in. Jag utgår från att Sten Andersson känner till att brottsbalken ändrades år 1994 för att skärpa synen på rasistisk och liknande brottslighet. När motivet för brottet har varit att kränka en person eller en grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller annan liknande omständighet ska det alltså ses som en försvårande omständighet när straffet bestäms. Med annan liknande omständighet avses främst sexuell läggning.

Riksåklagarens beslut ligger helt i linje med den lagstiftning riksdagen antagit och med de prioriteringar som statsmakterna, genom budgetarbete och regleringsbrev, har bestämt ska gälla för åklagarorganisationen. Kampen mot rasistiska och främlingsfientliga brott ska prioriteras. Riksåklagaren har fått i uppdrag att återrapportera de åtgärder som vidtagits för att prioritera bekämpningen av bl.a. sådana brott och olaga diskriminering.

Jag anser det självklart att rättsväsendet måste prioritera kampen mot sådana brott som riktar sig mot de grundläggande värderingar som ett demokratiskt samhälle vilar på och mot de personer och yrkeskategorier

som försvarar dessa värderingar. Tyvärr har vi på senare tid sett flera exempel på grov brottslighet med koppling till nazistiska grupper. Jag tycker att det hade varit märkligt om rättsväsendet inte hade tagit fasta på detta. Jag hoppas att Sten Andersson inte har någon annan uppfattning än att sådan brottslighet ska prioriteras. Om andra politiskt extrema grupper skulle göra sig skyldiga till liknande grov brottslighet med liknande motiv är det självklart att rättsväsendet, med stöd av samma lagstiftning, skulle prioritera bekämpningen av den brottsligheten.

Sten Anderssons fråga kan besvaras mycket kort. Naturligtvis planerar jag inte några åtgärder ”i syfte att skapa medborgerlig acceptans och förståelse för att nazistiska brott är värre än sådana utförda i Allahs och Jihads namn.”

Jag har inget ytterligare att tillägga i saken.

Anf. 16 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Justitieministern säger att hon är förvånad. Hon tycker att min interpellation är obegriplig. Det kan jag väl leva med. Det är bara hon som gör den bedömningen. Jag har hitintills inte hört någon annan göra den bedömningen.

Rent generellt har statsrådet en tendens att ha en mästrande och överlägsen attityd mot alla dem som inte delar hennes uppfattning i riksdagen. Hon är det statsråd som oftast inte tar repliker. Hon borde göra det när en interpellant ställer en fråga.

För ett år sedan hade jag en debatt med statsrådet om ungdomsbrotten. Jag påstod då – och jag säger nu – att uppgifter från polis och socialarbetare visade att till 95 % var rånarna ungdomar med invandrarbakgrund. Det var fel. I dag vet vi alla att det inte var fel. Däremot tycker jag att det är obegripligt att vi har en justitieminister som inte för så länge sedan rättfärdigade vissa former av stöld. Det är mycket mer obegripligt än min interpellation.

Jag ifrågasätter hur lagen ska kunna hanteras i praktiken. Det måste bli mycket svåra gränsdragningar. Jag vet att lagen kom 1994. Riksåklagaren vaknade 1999 i fullt politiskt korrekt ordning. Detta är nu i ett läge då vi läser i tidningarna, hör på radion och ser på TV, dag ut och dag in, hur krisen närmast är total inom åklagar- och polismyndigheterna.

Hur högt ska man nu lägga ribban, om andra brott ska prioriteras ännu mer effektivt? Vad ska nu läggas åt sidan hos åklagarmyndigheterna avseende polisutredningar? Är det våld mot kvinnor, mot barn? Är det större förståelse för rån och knarkbrott?

Sedan var det själva sakfrågan. När är ett brott rasistiskt? I Sverige har vi i dag en debatt som jag och många med mig uppfattar som, att om en etnisk svensk klipper till en person med utländsk bakgrund sägs det vara rasism, men om det är tvärtom kallas det alltför ofta vanligt slagsmål.

Sedan finns det brott i t.ex. religionens namn. Om en läkare utför omskärelse på en flicka – det är förbjudet i Sverige att syssla med omskärelse – och det sker i religionens namn, ska det brottet bedömas hårdare än om en läkare utför omskärelse bara med syftet att tjäna pengar?

Tyvärr accelererar ungdomsrånen i antal. Där sitter en del av pojkar och säger att det är kul och inte farligt att råna mesiga svenskar. Är inte det drag av rasism?

Jag kan till sist säga att jag har inget ytterligare att tillägga. Men jag vill fråga vilka människor som nu kan räkna med att inte få den service av åklagare och polis som de betalar skatt för och som de absolut räknar med att i ett normalt fungerande samhälle kunna få.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

Svar på
interpellationer

8 § Svar på interpellation 1999/2000:241 om våld mot kvinnor

Anf. 17 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jeppe Johnsson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta med anledning av de av docent Agneta Nilsson påpekade bristerna i hanteringen av dem som döms till rättspsykiatrisk vård. Han har också frågat om jag är beredd att skärpa straffsatserna då det gäller överträdelse av besöksförbud och om jag är beredd att se till att reglerna om s.k. obligatorisk häktning kan användas även vid försök till våldtäkt av överfallstyp.

Låt mig först säga att det stora engagemang i kvinnofridsfrågorna som olika ledamöter från samtliga riksdagspartier visar är oerhört positivt. Jag och mina kolleger i regeringen får ofta besvara såväl interpellationer som skriftliga frågor om kvinnofrid. Härigenom uppstår en i mitt tycke fruktsam dialog mellan regeringen, genom de olika ministrar som har ett särskilt ansvar för kvinnofridsfrågorna, och riksdagens ledamöter.

Min och regeringens inställning i frågan tror jag är väl känd. Den har kommit till klart uttryck bl.a. genom kvinnofridsreformen, som är ett samlat åtgärdsprogram mot våld mot kvinnor. Den reformen bygger på ett helhetsperspektiv på frågor som rör kvinnofrid. Tanken är att våldet mot kvinnor måste bekämpas genom ett brett och långsiktigt arbete inom alla samhällets sektorer och på alla nivåer. Reformen utgör avstampet för vårt och myndigheternas fortsatta arbete.

När det gäller Jeppe Johnssons fråga om rättspsykiatrisk vård kan jag konstatera att docent Agneta Nilsson på Socialstyrelsens uppdrag följer upp vissa patienter som var intagna för rättspsykiatrisk vård 1995. Hennes rapport är inte färdig än. Jag vill dock framhålla att det ännu inte har framkommit något som tyder på att patienter som dömts till rättspsykiatrisk vård inte tagits in på någon vårdinrättning. Jag kan dessutom nämna att Agneta Nilsson inte har kontrollerat om skyldigheten att ge brottsoffer möjlighet att få vissa underrättelser efterlevs. I övrigt vill jag hänvisa till socialministerns skriftliga svar den 1 mars på en fråga från Gun Hellsvik (fråga 1999/2000:568).

Brottsofferutredningen har i sitt betänkande (*Brottsoffer – Vad har gjorts? Vad bör göras?*, SOU 1998:40) behandlat, bland mycket annat, lagen om besöksförbud. Utredningens förslag bereds nu inom Regeringskansliet. Frågor om besöksförbud tas också upp i ett par av de uppdrag som regeringen har lämnat till myndigheterna. Riksåklagaren redovisade så sent som i slutet av februari ett uppdrag att tillsammans med Rikspolisstyrelsen se över och förbättra rutinerna i ärenden om besöksförbud.

Riksåklagaren pekar på vissa förslag som en arbetsgrupp bestående av åklagare och polis har tagit fram. Förslagen syftar i huvudsak till bättre rutiner hos polis och åklagare när det gäller frågor om besöksför-

bud. Arbetsgruppens rapport ska nu i seminarieform diskuteras på alla åklagarkammare i samverkan med polisen. Resultaten av seminarierna ska under april i år redovisas till Riksåklagaren för sammanställning och spridning inom åklagarväsendet. Detta kan komma att ske genom allmänna råd från Riksåklagaren.

Det är uppenbart att det finns en del att göra när det gäller att förbättra effektiviteten i institutet besöksförbud. Med utgångspunkt i de underlag vi nu har kommer vi att överväga hur besöksförbudet ska kunna bli effektivare och vilka förslag som regeringen har anledning att lägga fram. Jag tror dock att lösningen på problemen ligger i andra åtgärder än en straffskärpning. Det är viktigare att se till att överträdelser faktiskt beivras eller, ännu hellre, att de inte äger rum. Jag kan nämna att den enda förändring av lagstiftningen som den nämnda arbetsgruppen har funnit anledning att föreslå avser en skyldighet att underrätta socialtjänsten, något som för övrigt även Brottsofferutredningen har föreslagit.

Häktning utgör en betydligt mer ingripande åtgärd än besöksförbud. Frågan är om en ändring av lagstiftningen med den inriktning som Jeppe Johnsson efterfrågar skulle ha någon praktisk betydelse. Finns det sannolika skäl för att misstänka någon för ett så grovt brott som försök till våldtäkt av överfallskaraktär kan man nog utgå från att häktningsskäl föreligger eller åtminstone att, om förövaren är ett barn, omhändertagande sker på annat lämpligt sätt. Men om Jeppe Johnsson har exempel på att så inte har skett är jag intresserad av att ta del av dem. Vi har nämligen diskuterat att analysera hur reglerna om frihetsberövanden faktiskt tillämpas vid olika former av våld mot kvinnor.

Jag tror att det är på myndighetsnivå, där man möter den problembild som kvinnofridsreformen syftar till att förändra, som man nu bäst kan bedöma var problemen finns och hur man kan komma till rätta med dem. De närmast berörda myndigheterna har också fått olika gemensamma och särskilda uppdrag av betydelse för att förebygga våld mot kvinnor och för att utsatta kvinnor ska få ett bättre stöd och bemötande. Det handlar om att myndigheterna ska se över och utveckla sina arbetsrutiner och samverkansformer. Jag tror att det är där snarare än på lagstiftningssidan som nya åtgärder behövs. Men myndigheterna ska regelbundet delrapportera sina uppdrag till regeringen. Vår uppgift närmast framöver är huvudsakligen att förse myndigheter och andra med de nödvändiga verktygen för att rätta till de brister som rapporteringarna visar på.

Det är viktigt att vi i framtiden satsar på de verkligt effektiva sätten att hjälpa utsatta kvinnor. För att kunna göra det måste vi låta myndigheterna utföra sina uppdrag och använda resultaten som underlag för vidare ställningstaganden. Det är här viktigt med ett långsiktigt arbete, byggt på kunskap, i motsats till punktvisa s.k. brandkårsutryckningar som till och med kan riskera att rubba förutsättningarna för myndigheters arbete.

Anf. 18 JEPPE JOHNSSON (m):

Fru talman! Inledningsvis vill jag tacka justitieministern för svaret och instämma i justitieministerns inledning. Det är viktigt att vi har en levande debatt i hela vårt samhälle om hur vi ska komma till rätta med den cancersvulst, som jag vill kalla det, som våld och hot mot kvinnor utgör. Men det räcker inte att debattera. Det behövs krafttag och hand-

ling. Vi kan inte slå oss till ro med det som redan har gjorts utan måste hela tiden på alla fronter bekämpa våld, hot och trakasserier mot kvinnor.

Varje år anmäls drygt 20 000 fall av kvinnomisshandel. Det blir 55 om dagen. Men glöm inte att bakom varje fall finns en kränkt, misshandlad, rädd och otrygg människa. Antalet fall har ökat de senaste åren. Antingen det är en verklig ökning eller en ökning som består av att fler vågar anmäla är det inget tvivel om att våld och hot mot kvinnor är ett utbrett problem och att skyddet för utsatta kvinnor måste förbättras.

En stor del av denna brottslighet begås mot kvinnor som mannen lever tillsammans med eller har levt i ett nära förhållande med. Det gör problemet och lidandet ännu allvarligare. De flesta brotten begås inomhus. Och det som ytterligare gör denna brottslighet så allvarlig är att de egna barnen ofta bevittnar våldet. Ord står oftast mot ord och det är i många fall ganska svårt att få en fällande dom.

I min interpellation tar jag upp de brister som docent Agneta Nilsson påpekar i hanteringen av dem som döms till sluten psykiatrisk vård. Visserligen är, som justitieministern påpekar i sitt svar, hennes rapport inte färdig ännu. Men jag tycker att hitintills framkomna resultat visar att nuvarande ordning inte är tillfredsställande. Många av de allra farligaste brottslingarna finns bland dem som överlämnas till psykiatrisk vård. Till saken hör att det är mycket svårt att bedöma om en psykiskt störd brottsling kommer att återfalla i brottslighet.

Fru talman! Vi moderater har vid flera tillfällen lagt fram förslag om att det stora flertalet psykiskt störda brottslingar ska dömas till straff. Om de som döms till straff är i behov av psykiatrisk vård, och det är de i många fall, ska de kunna avtjäna en del eller hela straffet på psykiatrisk vårdinrättning under kriminalvårdens ansvar. När vårdbehov inte längre föreligger ska den dömda avtjäna eventuellt resterande straff i vanligt fängelse.

På motsvarande sätt ska den som fortfarande är psykiskt sjuk vid tiden för frigivningen med tvång kunna överföras till psykisk vårdinrättning för att vårdas där och bli frisk innan det kan bli aktuellt med ett liv i frihet. En sådan ordning skulle gagna såväl den psykiskt sjuka som den allmänna tryggheten i samhället.

Jag har vid tidigare tillfällen ställt frågan till justitieministern, som bollat över den till socialministern, om ett fall i Växjö. Personer som var dömda till sluten psykiatrisk vård för mord och som betecknades som mycket farliga kunde gå fritt på anstaltsområdet och bara avvika. Den rådande ordningen är inte bra. Den är mycket allvarlig för de kvinnor som känner sig hotade och som är utsatta för hot från dessa människor. Dagens förhållande är inte bra.

Jag vill passa på att fråga justitieministern om det förslag som vi har lagt fram skulle kunna vara ett bra redskap för att komma till rätta med de missförhållanden som jag påstår faktiskt råder i dag.

Anf. 19 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Låt mig först säga att jag helt instämmer i beskrivningen av den situation som kvinnor befinner sig i när de är utsatta för hot och våld av män i sin omedelbara närhet. Den behöver åter och åter beskrivas så att vi erinrar oss vad det är för problematik vi talar om.

Prot.

1999/2000:78

10 mars

Svar på

interpellationer

När det gäller frågan om rättspsykiatrisk vård som en del i ett påföljdssystem vill jag bara säga till Jeppe Johnsson att vi har tillsatt en särskild utredning som har att se över påföljdssystemet för människor som har psykiska störningar och begår brott.

Anf. 20 JEPPE JOHNSSON (m):

Fru talman! Jag hoppas att den utredningen skyndas på lite grann och att förslaget, när utredningen har lagt fram det, inte dras i långbänk. Det har vi tyvärr sett hända med många andra förslag.

Jag ska ta upp en annan fråga som ligger mig varmt om hjärtat och som har lite lokal anknytning. En forskningsrapport från kvinnojouren Frideborg i Karlskrona, mitt hemlän, visar att barnen är närvarande vid misshandel av modern i ca 98 % av fallen. Kvinnojouren i Karlskrona har undersökt anmälningar angående kvinnomisshandel under 1999 i Karlskrona. 114 fall anmälades och i 89 fall av dem var den anmälda gärningsmannen bekant med offret och i 82 av fallen inträffade misshandeln inomhus. Det är precis samma mönster som i övriga Sverige.

Men bara 22 av anmälningarna resulterade i dom i tingsrätten. En stor del av de åtalade dömdes också för andra brott. Kvinnojurens undersökning visar med tydlighet att det i alla fall i Karlskrona är väldigt få som döms till fängelse för kvinnomisshandel. Av de elva som dömdes till fängelse var det bara två som enbart dömdes skyldiga till kvinnomisshandel och därmed relaterade brott.

Situationen i övriga delar av landet liknar den i Karlskrona, och jag anser inte att detta är tillfredsställande. Vi kan verkligen inte slå oss till ro med den situation som råder i dag.

Antalet anmälda brott mot besöksförbudslagen är många. Uppklaringsprocenten är låg och har minskat under 90-talet. Det beror naturligtvis på att det är svårt att få tillräckliga bevis för de brott som begåtts. Ord står som sagt var ofta mot ord. Det är naturligtvis inte tillfredsställande.

I en kommande interpellation kommer frågan om möjligheten att använda elektronisk övervakning vid besöksförbud att debatteras. Jag tänker inte föregripa den debatten. Men då det gäller t.ex. brott mot besöksförbudslagen och andra brott mot kvinnor vill jag säga att det är viktigt att polisen har möjlighet att säkra bevis, bedriva spaning, höra vittnen m.m. Detta tar tid och kräver resurser.

Jag vill gärna höra justitieministerns uppfattning om polisens och rättsväsendets resurser. Har de någon betydelse då det gäller att säkra bevis vid påstådda brott mot besöksförbudslagen? Det hjälper inte alltid att bara prioritera. Vi har redan ganska många brott som är prioriterade, vart och ett för sig allvarligt och viktigt.

Den som åläggs besöksförbud har på ett eller annat sätt hotat, trakasserat eller misshandlat en kvinna. Han kan alltså inte vara omedveten om vad som gäller och vad han har att rätta sig efter. I svaret på min interpellation skriver justitieministern: "Jag tror dock att lösningen på problemen ligger i andra åtgärder än en straffskärpning."

Jag delar justitieministerns uppfattning i den delen att enbart straffskärpning inte löser problemen. Men jag tror att det är en del av problemens lösning och definitivt ett sätt att markera hur allvarligt vi ser på brott mot besöksförbudslagen samtidigt som vi markerar att vi står på brottsoffrets sida.

I dag kan den som bryter mot ett besöksförbud dömas till böter eller fängelse i högst ett år. I ringa fall utdöms inget straff. Jag anser att denna markering inte är tillräcklig. Straff bör utdömas även i det ringa fallet, och straffmaximum i normalfallet bör höjas till fängelse i två år.

Fru talman! Jag vidhåller min uppfattning att vi bör införa en regel om s.k. obligatorisk häktning vid försök till t.ex. våldtäkt av överfallstyp. Om det finns skäl att ha obligatorisk häktning vid det fullbordade sexbrottet finns det också skäl att ha det vid försök till samma brott. Ur den drabbade kvinnans perspektiv kan nog en person som har försökt våldföra sig på henne men misslyckats utgöra ett väl så stort hot som en man som har fullbordat brottet.

Anf. 21 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jeppe Johnsson tar upp en rad olika frågeställningar och problemområden som ryms inom ramen för bekämpningen av våld mot kvinnor. Låt mig kommentera några av dem.

Ett område gäller problemet med att barn ofta är involverade i sammanhanget. Det är en fråga som har uppmärksammats i en rad utredningar som pågår. En del av dem kommer att redovisas snart. Det är Socialstyrelsen och BRÅ som har haft olika uppdrag. Det pågår en rad projekt i olika kommuner som ett led i att utveckla både socialtjänstens och rättsväsendets arbetsmetoder när det gäller att uppmärksamma och vidta rätt åtgärder även när barn är inblandade i våldshändelser av det här slaget. Allt detta arbete syftar naturligtvis till att säkerställa att myndigheterna uppmärksammar barnens situation, reagerar adekvat och vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att skydda och hjälpa barnen i de här svåra situationerna.

Ett annat problemområde som Jeppe Johnsson tog upp är bevisfrågorna, att det ofta handlar om situationer där det inte finns utomstående vittnen. När parterna ger olika bilder av händelseförloppet är det svårt att få tillräckligt underlag för en fällande dom. Även detta har uppmärksammats, framför allt av polismyndigheterna tillsammans med åklagare. Det pågår en rad projekt runtom i landet som syftar till att utveckla polisens arbetsmetoder för att man ska kunna säkerställa en bättre bevisning. Som exempel kan jag nämna hanteringen av ny teknik i sammanhanget. Man kan använda videokamera när man kommer till platsen, givetvis med kvinnans tillstånd. Man kan omedelbart hålla förhör och dokumentera det genom videoinspelning. På det viset kan man också få en omedelbar dokumentation av den fysiska miljön och eventuella skador. Det handlar naturligtvis även om den bevisning som sjukvården måste tillhandahålla, att man säkerställer att kvinnan blir läkarundersökt och att rättsintyg utfärdas på ett sådant sätt att de fungerar väl i den rättsliga processen. Även i de här fallen behöver en metodutveckling ske, och det pågår en rad olika projekt.

Det är viktigt att vi hittar metoder för att i större utsträckning kunna förhindra brott mot besöksförbud och, naturligtvis, kunna reagera när sådana begås. Därför är frågan om t.ex. användande av elektronisk övervakning intressant i sammanhanget. Det här ökar inte skyddet för kvinnorna direkt, men det ger en möjlighet att åtminstone avslöja när brott mot besöksförbud förekommer. I något fall kanske detta också kan vara hindrande.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 22 JEPPE JOHANSSON (m):

Fru talman! I den allra sista meningen sade justitieministern att det här kanske i något fall hindrar att man bryter mot besöksförbudet. Det tror jag. Om man har möjlighet att beivra de här brotten tror jag att antalet brott mot besöksförbud kommer att minska. De kommer inte att försvinna.

Det är bra att man ser till barnens situation, men det bästa är att man på ett väldigt tidigt stadium sätter stopp för trakasserierna och misshandeln av kvinnorna.

Sedan vill jag också ta upp en annan fråga som har varit aktuell, inte minst hemma i mitt eget län med anledning av utredningen av kvinnojourerna i Karlskrona. Genom den lagändring som trädde i kraft den 1 januari 1999 har det införts en möjlighet för domstolar att utdöma påföljden villkorlig dom i förening med samhällstjänst. I lagtexten finns inte någon begränsning avseende vilka brott som påföljden villkorlig dom med samhällstjänst får användas för. Men av förarbetena framgår dock att användningsområdet för påföljden i själva verket avser att vara förhållandevis begränsad.

Högsta domstolen avgjorde den 5 januari i år ett mål där den åtalade i tingsrätten dömts till en månads fängelse för misshandel av en närstående kvinna. Tingsrätten skriver i sin dom: "Brottet är inte att bedöma som ringa." Domen överklagades till hovrätten som ändrade tingsrättens dom till villkorlig dom med samhällstjänst i 40 timmar. Målet fördes sedan vidare till Högsta domstolen av Riksåklagaren. Riksåklagaren anförde bl.a.: "Sammanfattningsvis är det således min uppfattning att påföljden villkorlig dom i förening med samhällstjänst inte är tillräckligt ingripande påföljd för det brott som NN gjort sig skyldig till. Påföljden bör därför bestämmas till fängelse."

Fru talman! Högsta domstolen ändrade endast på det sättet att tiden för samhällstjänst ändrades från 40 till 50 timmar. Jag är naturligtvis medveten om att justitieministern inte kan ha synpunkter på domen i Högsta domstolen. Men jag vill fråga justitieministern om hon är beredd att ta initiativ till en lagändring så att de som döms för kvinnomisshandel döms till fängelse och inte, som nu tydligen är möjligt, till villkorlig dom med samhällstjänst.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1999/2000:238 om stödpersoner för misshandlade kvinnor

Anf. 23 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Gun Hellsvik har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att det moderata förslaget om stödperson för misshandlade kvinnor ska kunna genomföras.

Kvinnovåldskommissionen redovisade i sitt slutbetänkande Kvinnofrid (SOU:1995:60) en rad brister i bl.a. socialtjänstens arbete med kvinnor som utsätts för brott. Som en följd av det har socialtjänstens ansvar för att stödja misshandlade kvinnor förtydligats genom att en ny bestämmelse införts i Socialtjänstlagen (8a §). I bestämmelsen anges att

socialnämnden bör verka för att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet får stöd och hjälp för att förändra sin situation. Avsikten är att Socialstyrelsen ska ge ut allmänna råd om hur socialtjänsten bör arbeta med dessa frågor.

Detta är en i en rad åtgärder som har bedömts vara nödvändiga för att förbättra skyddet för våldsutsatta kvinnor. Inom ramen för Kvinnofredsreformen pågår flera aktiviteter som alla syftar till att ytterligare förbättra stödet för dessa kvinnor.

Som exempel kan nämnas att det inom Socialstyrelsen pågår ett utvecklingsarbete för att stödja kompetensuppbyggnad och metodutveckling inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården i frågor som rör mäns våld mot kvinnor. Inom ramen för det utvecklingsarbetet har exempelvis ett projekt initierats i Landskrona kommun som bl.a. syftar till att utbilda personalen för att man bättre ska kunna bedöma och tillgodose misshandlade kvinnors behov.

Det är oerhört viktigt att all personal som kommer i beröring med kvinnor som utsatts för våld bemöter dem på ett bra sätt och har utvecklade metoder för att ge hjälp och stöd, ytterst för att förhindra fortsatta övergrepp. För det krävs kunskap. Därför fortbildas nu personal inom rättsväsendet, socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Det arbetet leds av Rikspolisstyrelsen i samråd med Domstolsverket, Riksåklagaren och Socialstyrelsen. Genom arbetet med fortbildning och Socialstyrelsens utvecklingsarbete får personal kunskaper och bättre metoder för att kunna identifiera de misshandlade kvinnorna på ett tidigt stadium, vilket gör det möjligt att ingripa och ge kvinnan skydd, hjälp och stöd.

Ett bra exempel som jag vill nämna i det här sammanhanget är det handlingsprogram som nyligen tagits fram i Kumla kommun. I det finns riktlinjer för hur tjänstemän inom bl.a. polisen, socialtjänsten och individ- och familjeomsorgen bör agera när de kommer i kontakt med kvinnor som hotats eller utsatts för våld. I programmet anges bl.a. vikten av att låta kvinnan i lugn och ro få berätta om sin situation utan att den ifrågasätts, att man tar reda på vad hon är rädd för just nu och vad hon är rädd ska hända fortsättningsvis. Vidare anges att man alltid bör undersöka om kvinnan tidigare har utsatts för övergrepp och om det förekommer missbruk hos de inblandade. I de riktlinjer som gäller polisens arbete framhålls dessutom vikten av att man gör en säkerhetskontroll för att t.ex. undersöka om den misstänkte har tillgång till vapen. I programmet anges tydligt att det är socialsekreteraren som ska ta initiativet till fortsatta kontakter med den våldsutsatta kvinnan, vilket står väl i överensstämmelse med den nya bestämmelsen i socialtjänstlagen, som jag nämnde inledningsvis.

Det omfattande arbete för att förbättra skyddet för våldsutsatta kvinnor som pågår ska framöver analyseras, eftersom det är viktigt att vi i framtiden satsar på de riktigt effektiva sätten att hjälpa utsatta kvinnor. Frågan om stödet till kvinnor som är utsatta för brott kommer även att behandlas i den proposition som regeringen avser att under året lägga fram för riksdagen med anledning av Brottsofferutredningens betänkande.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 24 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka justitieministern för svaret.

Bakgrunden till min interpellation är den behandling som ett förslag i den moderata partimotionen om kriminalpolitik har mött, nämligen förslaget om möjlighet till stödperson för misshandlade kvinnor. När sedan en del aktuella händelser har inträffat, bl.a. med den kvinna i Helsingborg som mördades av sin fängelsedömde man, tyckte vi att det fanns skäl att ta upp en diskussion, eftersom vi är övertygade om att det i den här kvinnans fall hade varit av betydelse om hon haft en stödperson.

Helt klart hade vi att göra med en kvinna som var rädd för sin man. Det visar bl.a. detta att hon bad sin mamma vara hos henne över helgen när mannen hade permission. Vi vet också att det var fråga om en invandrarkvinna, och det finns skäl att anta att hon inte hade så stor kunskap om det svenska samhället och vart hon skulle vända sig för att få ytterligare stöd. Kanske språksvårigheter dessutom gjorde att hon kände sig stå vid sidan om.

När jag nu tar del av justitieministerns svar kan jag konstatera att justitieministern tar fram en positiv förändring, nämligen förändringen i socialtjänstlagen, där det föreskrivs om stöd och hjälp för att man ska kunna förändra sin situation. Det är bra, men det är inte det vi i första hand är ute efter. Det är stöd och hjälp innan man får möjlighet att förändra sin situation.

Om vi i övrigt ser på justitieministerns svar är det fråga om en beskrivning av bl.a. utvecklingsarbete och utbildning; en mängd åtgärder som i sig är mycket bra. Slutklämmen i svaret är att allt det som pågår ska bli föremål för framtida analyser. Det är säkert också bra, men justitieministern får ursäktas; jag kommer osökt att tänka på den behandling som idéerna om medling har fått från regeringens sida. Det har också hela tiden varit fråga om försöksverksamheter, analyser och jag vet inte allt, och man har skjutit en självklarhet framåt i tiden.

Vi har all anledning att anta att en stor del av de kvinnor vi talar om är kvinnor som verkligen inte är särskilt privilegierade, och de behöver allt stöd de kan få. Vi måste se till att sätta ned foten.

Vi tycker från vår sida att vårt förslag är hur självklart som helst, dvs. att se till att varje kvinna för vilken det finns en anmälan om ett övergrepp mot henne ska erbjudas en stödperson. Denna ska vara ett moraliskt stöd under utredningen, under processen och efter domen. Det är något som skulle kunna vara av mycket stor betydelse för dessa icke privilegierade kvinnor.

Min fråga till justitieministern, som inte får något svar i interpellationssvaret, är: Kan vi förvänta oss ett förslag i den i svaret aviserade propositionen i anledning av Brottsofferutredningen?

Anf. 25 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag måste medge att jag blir en aning förvirrad, för nu är jag inte säker på att jag riktigt förstår vad Gun Hellsvik är ute efter. Jag trodde att Gun Hellsvik genom mitt svar skulle förstå att den lagändring som har skett i socialtjänstlagen och det uppdrag som de sociala myndigheterna har fått är att säkerställa att det ska finnas en stödperson för kvinnor i den här situationen. Jag trodde att Gun Hellsvik skulle bejaka det faktum att det numera är de sociala myndigheternas skyldighet att ta initiativ och ta kontakt med kvinnan för att säkerställa att hon kan få den hjälp hon behöver.

Gun Hellsvik beskriver det tragiska fallet med kvinnan som blev dödad av sin man. Hon var invandrarkvinna och visste inte vem hon skulle vända sig till och vilken hjälp hon kunde få. Det är därför som det är viktigt att det är myndigheten som har skyldighet att ta initiativet och säkerställa att man får det stöd och den hjälp man behöver.

Till slut säger Gun Hellsvik att det handlar om stödperson under förundersökningen och under själva processen, och då är vi inne på andra system som vi har. Vi har ju flera olika sätt att ge stöd till dessa kvinnor, och det är olika typer av stöd som behövs. Det är bl.a. möjligheten till målsägarbiträde, och vi vill utveckla det systemet, som jag har sagt många gånger tidigare. Det kommer i den proposition som kommer i höst. Vi ska utvidga systemet med en stödperson under det rättsliga förfarandet.

Jag hade uppfattat det så att Gun Hellsvik menade att det var det sociala stödet, att få hjälp att hantera sin situation, som man var ute efter. Man nämner ju den sociala sidan och de sociala myndigheternas ansvar. Det är därför mitt svar är utformat som det är.

Det finns ytterligare en aspekt, och det är skyddsaspekten och polisens roll i sammanhanget. Även där skulle jag vilja redogöra för det utvecklingsarbete som pågår inom polisen för att hitta arbetsmetoder så att man även från polisens sida kan säkerställa att man har information om den situation som en kvinna befinner sig i och utveckla metoder för hur man kan erbjuda henne skydd.

Det är olika delar i en ganska komplex verklighet. Det arbete som pågår är att utveckla och säkerställa att alla de olika delarna av vårt samhälle, med de olika kompetenser som finns där, arbetar i samma riktning, nämligen att öka uppmärksamheten på de utsatta kvinnorna och ge dem det skydd och den hjälp som de behöver.

Jag kan inte låta bli att kommentera Gun Hellsviks klagomål över hanteringen av medlingsinstitutet – en självklarhet som borde ha införts för länge sedan. Jag måste erinra Gun Hellsvik om att den frågan komplicerades av det faktum att Gun Hellsvik ansåg det vara just en självklarhet och trodde att Riksåklagaren med ett enkelt grepp skulle kunna utarbeta ett regelverk för medling. Den erfarenhet vi har skaffat oss därefter genom olika försöksverksamheter är att detta är en komplicerad fråga, både i sak och juridiskt sett. Den är oerhört värdefull, och därför ska vi inte sjabbla bort den utan säkerställa att medlingsinstitutet i de olika varianter som finns – det är ett begrepp men representerar många olika företeelser med olika syften – blir utvecklat i vårt samhälle och att det får den rättsliga bas som det behöver. Det kräver att man tar frågan på allvar och inte tar saker och ting för självklara.

Anf. 26 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Debatten ska i och för sig inte gälla medling, men rent allmänt skulle jag nog våga påstå att om man vet vilka visioner man har brukar det inte vara så svårt att också få dessa genomförda i verkligheten, inom ramen för det system vi har. Ska vi tala om medling, är vi inte precis de första i världen, inte ens det första landet med den typ av rättssystem som vi har, som har diskuterat den här frågan. Det finns modeller. Kan andra så kan vi. Det är fråga om att bestämma sig för vad man vill

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

och sedan se till att göra ett gediget arbete, men det ska inte behöva ta så lång tid.

Jag beklagar att justitieministern hade missuppfattat innehållet i min interpellation. Bakgrunden finns i vår partimotion, där exakt samma tanke förs fram. Det är den jag bygger på. Jag inbillade mig att det var rätt väl känt på departementet vilka förslag som läggs i partimotionerna från de olika partierna.

Även här, för att gå tillbaka till frågan om det är lätt eller svårt, menar jag att det borde vara väldigt lätt att ställa sig bakom tanken att den kvinna som själv har anmält, eller när någon annan har anmält, att hon utsatts för övergrepp direkt ska erbjudas en stödperson. Ser vi på ändringen och nyheten i socialtjänstlagen är det fråga om att man från socialtjänstens sida bör verka för att kvinnorna får stöd och hjälp för att förändra sin situation. Det är alltså inte riktigt bara den begränsningen som vi avser med vårt förslag.

Anf. 27 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Nu har bilden klarnat för mig. Nu inser jag att Moderaternas förslag var mycket begränsat. Det handlar om att utse en stödperson i samband med att det finns misstankar om brott, att alltså utvidga rätten till målsägandebiträde. Det är en fråga som vi återkommer till i den proposition som kommer till hösten.

Jag trodde faktiskt att ni tog frågan på större allvar och insåg att dessa kvinnor behöver mer stöd än så.

Anf. 28 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det är uppenbart att justitieministern inte har läst vår partimotion på kriminalpolitikens område. Den innehåller åtskilliga förslag. Tyngdpunkten ligger på stöd åt kvinnor som har drabbats av övergrepp. Som justitieministern ser utgår min interpellation just från händelsen i Helsingborg. Jag menar att vårt förslag faktiskt skulle ha kunnat vara av avgörande betydelse för just den kvinnan och hennes efterlämnade barn.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1999/2000:240 om elektronisk övervakning

Anf. 29 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Anita Sidén har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att starta försöksverksamhet med elektronisk övervakning av dem som dömts till besöksförbud.

Brottsförebyggande rådet har på regeringens begäran genomfört en förstudie av de praktiska och tekniska förutsättningarna för en försöksverksamhet med elektronisk övervakning av män som brutit mot besöksförbud. Rådets bedömning är att den teknik som i dag finns tillgänglig gör det möjligt att använda elektronisk övervakning vid besöksförbud.

Tekniken bör underlätta möjligheterna att beivra brott mot lagen om besöksförbud och den kan också leda till att antalet sådana brott minskar.

Däremot utgör tekniken inte något egentligt skydd för en kvinna om mannen i fråga verkligen har bestämt sig för att skada henne. Före ett slutligt ställningstagande om en försöksverksamhet måste enligt rådet de rättsliga förutsättningarna prövas mycket noga.

Jag delar Brottsförebyggande rådets uppfattning att de rättsliga förutsättningarna för elektronisk övervakning vid besöksförbud måste utredas innan ställning kan tas till att inleda en försöksverksamhet. I detta sammanhang bör man också undersöka andra alternativ för att förbättra möjligheterna till att ett besöksförbud efterlevs liksom vad vi i övrigt kan göra för att förbättra skyddet för utsatta kvinnor.

Dessa frågor bereds för närvarande inom Justitiedepartementet. Jag kan därför i dag inte ta ställning till om försöksverksamhet bör inledas. Men jag vill framhålla att uppdraget till rådet självfallet föranleddes av regeringens intresse för en sådan möjlighet.

Anf. 30 ANITA SIDÉN (m):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret på frågan om elektronisk övervakning av dem som dömts till besöksförbud. Vi moderater hävdar dock att fotbojan skulle bli en extra säkerhetsåtgärd för potentiella brottsoffer vid gärningsmannens permission och frigång.

Besöksförbudet visar sig ju inte ge tillräckligt skydd, så det måste kompletteras. Här har vi möjlighet att använda elektronisk övervakning. Även Brottsförebyggande rådets förstudie av förutsättningar för en försöksverksamhet visar ju att tekniken är framtagen och går att använda för att beivra brott mot lagen om besöksförbud.

När nu tekniken kan hjälpa en på många sätt misshandlad och kränkt människa till ett liv med någorlunda trygghet ska vi väl använda oss av den! Övriga försök som gjorts med fotboja här i Sverige har ju genomförts med mycket goda resultat. Vi måste se till att de drabbade kvinnorna och barnen skyddas. Det är vår skyldighet.

Barnen glöms alltför ofta bort. Endast vart tionde barn av de hundra tusen som drabbas får hjälp – det visar Rädda Barnens undersökning. Dessa barn bevittnar våld mot sin egen mamma. Även barnen blir ju brottsoffer!

När nu möjligheten till fotboja finns borde den försöksverksamheten få sättas i gång. Fotbojan ger ju en bättre säkerhet än det skydd som misshandlade och hotade kvinnor får i dag.

Risken för upptäckt gör det lättare att beivra brott, vilket kan leda till en minskning av dessa våldsbrott. Om en brottsling inte upplever att han riskerar att upptäckas blir ju motivationen att avstå mycket svag!

Att förebygga brott är viktigt och kräver resurser, och för att fler brott ska klaras upp behövs både resursförstärkning och rejäla utbildningsinsatser.

Borde inte en anständig kriminalpolitik ställa upp på att det är mannens rörelsefrihet som ska begränsas? Inte ska det väl vara den misshandlade kvinnans? Vi måste sätta den misshandlade och hotade kvinnans skyddsbehov före mannens!

Håller inte justitieministern med om att fotbojan faktiskt även kan hjälpa gärningsmannen att inte begå fler brott?

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 31 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jo, det var väl det jag sade i mitt svar: Jag tror att elektronisk övervakning i kombination med besöksförbud kan effektivisera besöksförbudet så att det kan avhålla någon från att bryta mot det och så att man kan avslöja när brott har begåtts. Jag delar helt den uppfattningen.

Anf. 32 ANITA SIDÉN (m):

Fru talman! Att bli misshandlad, att leva under dödshot, att aldrig riktigt våga hoppas på ett tryggt liv – det är den verklighet som många kvinnor och barn tvingas leva i. Vi får aldrig bli likgiltiga eller avtrubade när vi hör hur kvinnor misshandlas, förföljs eller i värsta fall mördas. I stället måste vi reagera med kraft, med avsky, och tillsammans göra vårt yttersta för att bekämpa kvinnomisshandeln. Det är ett upprop som alla borde kunna skriva under.

Det råder inget som helst tvivel om att våldet mot kvinnor är ett utbrett problem. Det är samhällets skyldighet att ge hotade och misshandlade kvinnor ett så gott skydd som möjligt. Kvinnorna ska inte behöva leva i ständig rädsla för att de män som gjort deras liv till ett helvete ska dyka upp. Även barnen måste ha rätt att känna trygghet för sina syskon och sin mamma och ska inte behöva se sin mamma plågas.

Straffsystemet måste uppfattas som rättvist, och en anständig kriminalpolitik borde ställa upp på brottsoffrens sida. Borde inte kvinnornas och barnens skyddsbehov alltid gå före männens integritet? Det är klart att rättssäkerhet ska råda, men eftersom den utredningen inte genomförts, så skynda då på den!

Ett av våra moderata förslag är att ge männen som hotar eller misshandlar kvinnor fotbojor, som vi nämnde nyss. Det är ju det som den här debatten handlar om. Jag skulle även vilja ge kvinnorna en egen mottagare, som automatiskt slår larm om mannen närmar sig. Den tekniken finns också tillgänglig. Skulle fotbojan avlägsnas larmas även kvinnan. Hur ställer sig justitieministern till det förslaget?

Jag hoppas och tror att alla är överens om att vi ska ställa upp på brottsoffrens sida. Tekniken finns och kan bli till hjälp även för mannen, som jag sade tidigare. Då är vi också överens om att man därmed förhindrar nya brott.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 1999/2000:242 om permissionskontroller

Anf. 33 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Cecilia Magnusson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta dels för att genomföra de förslag som framförs i kriminalvårdens permissionsutredning, dels för att få till stånd en ökad permissionskontroll inom ramen för kriminalvårdens nuvarande anslag.

Jag vill inledningsvis påpeka att jag uttömmande redogjort för min syn på permissionsinstitutet och dess tillämpning i ett interpellationssvar till Gun Hellsvik för drygt en månad sedan och i ett flertal frågesvar den

senaste tiden. Jag begränsar mig därför nu till de konkreta frågor som Cecilia Magnusson har ställt.

Sommaren 1999 fick en arbetsgrupp inom kriminalvården i uppdrag att beskriva och analysera läget vad gäller utevistelser för intagna dömda till fyra års fängelse eller mer. I januari i år presenterade utredningen sina slutsatser i rapporten *Långtidsdömdas utevistelser*. Där konstaterar man att gällande regler tillämpats på ett mycket generöst sätt och att planeringen och kontrollen av utevistelserna varit bristfällig. Enligt utredningen har mängden utevistelser varit mycket stor, besluten har fattats på låg nivå och chefernas kontroll har varit otillräcklig. Kritiken riktar sig framför allt mot de öppna anstalterna.

Utredningens förslag sammanfattas i rapporten med orden "stramare tillämpning, bättre kontroll och minskad volym av utevistelser". Utredningen konstaterar uttryckligen att nuvarande lagstiftning ger tillräckligt stöd för ett system med väl kontrollerade permissioner, och några lag- eller förordningsändringar föreslås därför inte.

När det gäller behovet av resurser säger utredningen att de förslag som lämnas inte kräver något resurstillskott. Den minskning av det totala antalet utevistelser som utredningen föreslår kommer att frigöra resurser, och de höjda ambitionerna i kvalitetshänseende kan därför genomföras genom en omprioritering av befintliga resurser.

Jag delar utredningens bedömning när det gäller lagstiftningens innehåll, och jag har inte anledning att ifrågasätta den bedömning av resursbehovet som görs. Några åtgärder från min sida när det gäller genomförandet av förslagen i rapporten är alltså för närvarande inte påkallade. Från departementets sida kommer vi emellertid nog att följa kriminalvårdens fortsatta arbete med utredningens förslag.

Som Cecilia Magnusson konstaterar är lagstiftningens utgångspunkt att permissioner över huvud taget inte ska beviljas om det finns en påtaglig risk för fortsatt brottslighet eller annat missbruk. Detta gäller givetvis inte minst i fråga om våldsbrottslighet. Inom psykiatri har man utvecklat olika instrument som kan användas för att göra s.k. farlighetsbedömningar. Bl.a. finns ett särskilt instrument som tar sikte på bedömningar av risken för att en man ska återfalla i våldsbrott mot en närstående kvinna. Regeringen har i regleringsbrevet gett Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att återskoppla vilka insatser som genomförs för att utveckla förutsättningarna för att göra säkrare risk- och farlighetsbedömningar, bl.a. i samband med permissioner.

Att med säkerhet förutsäga mänskligt handlande kommer aldrig att bli möjligt men för att förhindra tragiska händelser, som den som nyligen inträffade i Helsingborg, måste vi bli betydligt bättre i detta avseende.

Anf. 34 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Det är sannerligen en skrämmande läsning att ta del av vad Permissionsutredningen har fått fram angående tillståndet inom kriminalvården och särskilt gällande tillämpning av permissionsreglerna.

För mig verkar det som om utredningen själv blivit tagen på sängen av de resultat man fått fram. Mycket riktigt har de föreslagit ett stort antal åtgärder för att förändra den rådande situationen. På mig verkar det dock som om utredningen inte orkat ta tag i alla de resultat de har kom-

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

mit fram till. Ett antal resultat har inte föranlett slutsatser och förslag till åtgärder.

När man som jag nu läser utredningen ur synvinkeln kvinnomiss-handel, där vi vet att återfallsfrekvensen är synnerligen hög, ger utredningen uttryck för en förfärande slapp inställning från kriminalvårdens sida. Jag har ett par exempel. Det beskrivs hur den farlighetsbedömning som görs på intagna med minst fyra års strafftid är inaktuell vid den tidpunkt då permission ska bedömas. Man har ytterst sällan råd med att göra en förnyad farlighetsbedömning när det är dags att ta ställning till en eventuell permission. I kvinnovåldsperspektiv är det lång tid som den intagne har haft för att ruva på hämnd och ytterligare nära sitt hat och förakt inför sin kvinna. Därför borde man ur kvinnofridssynpunkt överväga att göra en förnyad farlighetsbedömning.

Är justitieministern beredd att initiera att en förnyad farlighetsbedömning ska ske på intagna dömda för kvinnofridsbrott?

Ett annat exempel är att utredningen inte hittat någon dokumentation i de 250 granskade personakterna gällande kontakt med andra myndigheter. Det verkar som kriminalvården i alla fall jämfört med andra myndigheter är en sluten värld.

För att återknyta till det tragiska mordet nyligen i Helsingborg, som justitieministern nämner i sitt svar och som har tagits upp i tidigare interpellationsdebatter, kan jag säga att kvinnan där enligt tidningsuppgifter faktiskt hade anmält till sociala myndigheter att hon kände sig hotad av sin man. Dessa uppgifter hade inte föranlett någon åtgärd.

Om det fanns rutiner för kontakter och samverkan mellan myndigheter skulle man komma en god bit på väg när det gäller att freda kvinnorna. Är justitieministern beredd att, med tanke på de resultat som utredningen satt på pränt, ge ytterligare instruktioner till de myndigheter som fått i uppdrag att bättre samverka och prioritera uppbyggnaden av samråd vid permissionstillstånd?

Anf. 35 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Eftersom justitieministern i sitt svar till Cecilia Magnusson hänvisar till en interpellationsdebatt mellan justitieministern och mig om permissioner och jag vid det tillfället ställde en fråga till justitieministern, och eftersom justitieministern aldrig gick upp och tog replik, kan det finnas skäl för mig att ställa min fråga en gång till när vi nu på nytt diskuterar permissioner. Kanske har jag då möjlighet att få ett svar.

Det jag då pekade på – det finns också i protokollet från debatten den 3 februari – var den utveckling som har skett när det gäller de intagna. Vi ser, vilket också påpekas i kriminalvårdens utredning, fler och fler resursstarka personer bland de fängelsedömda – personer som sätter de anställda under ett mycket starkt tryck. Samtidigt har vi uppgifter från kriminalvården om att 700 vårdare på våra fängelser saknar t.o.m. grundutbildning. De personerna är av stor betydelse som informationsgivare inför beslut om permissioner.

Skälet till att 700 vårdare saknar t.o.m. grundutbildning är enligt kriminalvården att det inte finns pengar. Man har inte pengar så att man kan sätta in vikarier. Jag frågade vid den förra debatten justitieministern vad hon tänkte göra åt detta.

Jag tycker också att det finns en koppling mellan diskussionen om permissioner och den tidigare diskussionen om fotboja vid besöksförbud. Vi har ju från vår sida också pekat på att fotbojan borde kunna vara användbar i samband med permissioner. Av justitieministerns svar när det gällde fotbojan till Anita Sidén framkom att ett arbete är på gång för att undersöka möjligheten att använda fotboja. Jag hörde att Anita Sidén pekade på att detta bör vara en prioriterad fråga. Jag frågar nu justitieministern när vi kan förvänta oss ett förslag om möjligheterna att utnyttja fotboja vid permissioner och vid besöksförbud.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 36 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! När det gäller kriminalvårdens bedömningar av om personer utgör en risk inför olika typer av beslut – permissioner eller annan frigång – pågår det ett utvecklingsarbete. Vid flera av våra anstalter, bl.a. Hall och några till, har man en verksamhet som går ut på att använda ett av de särskilda instrument som finns. Just där är det HCR-20 som man använder för att göra dessa bedömningar. Även SARA används vid flera av anstalterna. Syftet är naturligtvis att utveckla dessa system så långt att man rutinemässigt kan använda dem inför olika typer av beslut. Det sker alltså redan i viss utsträckning i dag, men metoderna behöver utvecklas. Kunskapen om och förmågan att använda dem måste utvecklas.

Det krävs ofta mycket kvalificerad medverkan vid dessa bedömningar. Det krävs läkarmedverkan. Därför utvecklas nu också ett samarbete mellan de olika myndigheter som är inblandade. Jag kan nämna att BRÅ, Kriminalvårdsstyrelsen och Riksmedicinalverket har påbörjat en diskussion om på vilket sätt dessa myndigheter gemensamt kan vidareutveckla arbetet på detta område.

Jag räknar med att kriminalvården i framtiden kommer att ha möjligheter att betydligt bättre göra sina bedömningar, så att människor inte behöver råka ut för sådana tragiska händelser som vi har fått uppleva på senare tid.

Till Gun Hellsvik vill jag, utöver det jag har sagt tidigare i denna fråga, säga att den utveckling vi har haft med flera mycket grova brottslingar i våra fängelser naturligtvis ställer nya krav på arbetsmetoder och kompetens i kriminalvården. Ett av de uppdrag som Kriminalvårdsstyrelsen har gått ut på att säkerställa att den utbildning som behövs framför allt hos den personal som ska ha de mera kvalificerade uppgifterna genomförs, så att man är säker på att kriminalvården kan leva upp till de höga krav som vi ställer. Det gäller även givetvis grundutbildningen. Jag vet att Kriminalvårdsstyrelsen har en plan för hur man ska säkerställa att en viss grundutbildning också ska finnas för alla andra.

När det gäller användandet av fotboja i samband med permissioner kommer det en departementspromemoria under våren, men tyvärr kan jag redan nu säga att Kriminalvårdsstyrelsen har uttalat en stor skepsis mot förslaget. Man anser att det kostar alldeles för mycket och att man med de resurserna skulle kunna åstadkomma bättre effekter på andra sätt. Men vi får se vad ståndpunkten i slutändan blir i den delen.

Anf. 37 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Tack för detta utvecklande av diskussionen från justitieministerns sida! Jag skulle bara vilja att justitieministern lite bättre ut-

vecklade om hon är beredd att ge ytterligare instruktioner till de myndigheter som fått i uppdrag att samverka bättre att prioritera uppbyggnaden av samråd vid permissionstillstånd. Det skulle vara intressant att få ministrernas synpunkt på detta.

Jag anser också att den nyss avlämnade Permissionsutredningen borde föranleda justitieministern att vidta ett antal åtgärder, framför allt att sätta upp tidsgränser för genomförande av de förslag som utredningen lagt fram. Dessa är nämligen mycket angeläget att snabbt få till stånd. Är justitieministern beredd att göra detta för att visa sitt engagemang och sin vilja att komma till rätta med de grava problem som finns inom det här området?

Under en tidigare interpellationsdebatt med Gun Hellsvik talades det om utbildning av personal som kommer i beröring med kvinnor som utsatts för våld. Ministern beskrev då vilka som samverkade och vilken utbildning man skulle ge. Där finner jag inte att kriminalvården finns med. Jag tycker att det är ytterst viktigt att alla myndigheter som kommer i kontakt med detta får vara med i den här utbildningen. När vi vet utbildningsnivån borde detta vara en självklarhet. Man kommer inte i kontakt med de utsatta kvinnorna personligen, men man kommer i kontakt med förövarna.

Kvinnovåldsproblematiken är ett stort område. Jag anser att vi borde kunna avhålla åtminstone de personer som finns inom kriminalvården från att fortsätta med sina fruktansvärda våldsdåd. Om de inte kan avhålla sig från att uppsöka och plåga sina offer under permissioner och utevistelser ska de inte ha några permissioner. Det borde vara en självklarhet.

Anf. 38 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Ja, det är naturligtvis både viktigt och nödvändigt att vi politiker visar engagemang. Men det är kanske ännu viktigare att vi sedan också agerar utifrån det engagemanget på ett sådant sätt att det leder till förbättringar av verkligheten. Ibland är det kanske lockande att bara visa engagemang och att göra det genom åtgärder som kanske är störande eller t.o.m. kränkande i förhållande till de människor som vi har givit uppdraget att vara de som ska genomföra det praktiska arbete som följer av våra politiska beslut.

Cecilia Magnusson frågade om jag tänker ge ytterligare instruktioner till de myndigheter som har särskilda uppdrag när det gäller att utveckla sin förmåga i olika avseenden – t.ex. våld mot kvinnor, vilket väl var vad Cecilia Magnusson syftade på – för att på det viset understryka betydelsen av att myndigheterna samråder med varandra. Skulle jag göra det tror jag att det lätt skulle uppfattas som att jag inte har förtroende för myndigheterna, att de så att säga inte hör första gången vad regering och riksdag säger utan att det behöver upprepas en gång till. Samarbete mellan myndigheter är nämligen en av de frågor som i alla sammanhang har understrukits som de absolut viktigaste när det gäller metodutveckling och förbättring av myndigheternas arbete.

När det gäller uppdraget att utveckla kompetens och utbildningsinsatser har Rikspolisstyrelsen fått uppdraget att vara den som ska samordna myndigheternas insats i fråga om utbildning. Kriminalvårdsstyrelsen är givetvis en av de myndigheter som ingår i det gemensamma uppdraget.

Anf. 39 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Det står inget i ministerns interpellationssvar om att Kriminalvårdsstyrelsen är med i detta. I svaret står det: "Detta arbete leds av Rikspolisstyrelsen i samråd med Domstolsverket, Riksåklagaren och Socialstyrelsen." Jag bara hör vad ministern säger.

Ministern säger att detta kan uppfattas som störande och kränkande. Men den här utredningen beskriver ett stötande faktum: På 250 intagna fångar har man inte vid ett enda tillfälle tagit kontakt med någon annan myndighet för att kolla om personen i fråga ska ha permission. Detta borde väl föranleda ministern att säga: Det här måste ni prioritera först och främst inom detta område som är så stort och där det finns så mycket att göra. Jag håller fullständigt med justitieministern om att det måste göras väldigt mycket.

Det område där det kanske är lättast att komma till rätta med detta är ju där samhället har dessa personer inom sina murar och kan kontrollera dem. Där borde det kunna fungera. Om det är svårare att få det att fungera på andra ställen borde det vara lättare inom kriminalvården att snabbt komma till rätta med den situation man har där.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.

1999/2000:78

10 mars

Svar på

interpellationer

12 § Svar på interpellation 1999/2000:247 om åtgärder mot klotter

Anf. 40 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Margareta Israelsson har frågat mig vilka överväganden som görs i det pågående beredningsarbetet avseende klotterproblematiken och när jag avser att återkomma till riksdagen med förslag om en effektivare lagstiftning på området.

Klotter är en typ av brottslighet som drabbar oss i vardagen och som skapar både otrivsel och ekonomiska förluster. Under år 1999 polisanmäldes drygt 20 000 klotterbrott, men det står klart att många sådana brott inte anmäls till polisen. Omfattningen är således relativt stor. Att klottra på annans egendom är skadegörelse som är en brottslig handling. Från statsmakternas sida finns det alltså inte någon tolerans för klotter.

För att komma till rätta med skadegörelsebrott genom klotter krävs åtgärder på flera olika plan. Som jag tidigare framhållit, och som Margareta Israelsson instämmer i, är det självklart att vi ska fortsätta satsningen på det systematiska och lokalt bedrivna brottsförebyggande arbetet. För att vi ska bli framgångsrika i detta arbete krävs ett uthålligt engagemang från alla som kan bidra. En sådan fortsatt satsning kräver i och för sig inte några lagändringar utan handlar om att med den lokala problembilden som grund systematiskt och genomtänkt använda de samlade resurserna mot brottsligheten.

Justitiedepartementet stöder aktivt det lokala brottsförebyggande arbetet. Detta har lett till att det i flertalet kommuner nu pågår ett strukturerat arbete för att förebygga brott, bl.a. klotter. Även om det inte går att dra några slutsatser om de förebyggande åtgärdernas effekt i detta fall vill jag ändå framhålla att antalet polisanmälda klotterbrott under förra året minskade med ca 25 % jämfört med året innan. Inte minst viktigt är närpolisens förebyggande och problemorienterade arbete, vilket natur-

ligtvis gäller även klotter. Andra viktiga aktörer är bl.a. skolan, kultur- och fritidsförvaltningar, trafikföretagen och detalj- och dagligvaruhandeln.

Det finns ett antal olika åtgärder som provats för att bekämpa klotter. Snabb sanering av klotter är en metod som SL arbetar med. Även kameraövervakning provas nu i SL:s nya tunnelbanevagnar. Det finns också exempel på överenskommelser mellan kommuner och dagligvaruhandeln om att inte saluföra sprejburkar eller liknande i butikshyllor utan endast bakom disk, för att minska risken för att dessa varor stjäls. En del kommuner har provat att sätta upp s.k. klotterplank.

Mängden vidtagna åtgärder talar för att det inte finns någon enkel lösning för att motverka den skadegörelse som klotter utgör. Men bättre samverkan mellan olika aktörer på det lokala planet så att flera olika åtgärder kan vidtas och samordnas är naturligtvis viktigt. När det gäller att kunna förebygga och ingripa mot sådana klotterbrott som begås av personer som i viss mån har "specialiserat" sig på skadegörelse genom klotter är polisens arbetssätt av stor vikt.

För att polisen ska kunna bedriva ett effektivt arbete är det viktigt att den har de verktyg som behövs. 1989 gjordes ett tillägg i brottsbalken som ger möjlighet att under vissa förutsättningar förverka färgburkar och andra föremål som kan användas som hjälpmedel vid skadegörelse. Regeringen föreslog i den proposition som föregick ändringen att polisen också skulle ges utökade möjligheter till kroppsvisitation för att söka efter sådana föremål, ungefär på samma sätt som gäller för knivar och andra farliga föremål. Förslaget antogs emellertid inte av riksdagen med hänvisning till det starka skydd som bör finnas för den kroppsliga integriteten.

I en skrivelse till Justitiedepartementet har Svenska Kommunförbundet pekat på behovet av vissa lagändringar för att förbättra polisens möjligheter att bekämpa klotter. Som ett led i beredningen av det förslaget anordnade Justitiedepartementet ett seminarium i oktober förra året om vilka åtgärder som är mest effektiva mot klotter.

Inom Justitiedepartementet arbetar vi nu med att ta fram en departementspromemoria, i vilken frågan om klotter kommer att behandlas i ett brottsförebyggande perspektiv. Bl.a. övervägs att höja straffskalan för skadegörelsebrott av normalgraden samt att utvidga möjligheterna till kroppsvisitation. Promemorian ska färdigställas under våren för att därefter remissbehandlas. Eventuella förslag till ändringar beräknas kunna läggas fram under hösten i år.

Anf. 41 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Låt mig inledningsvis tacka justitieministern för svaret på min interpellation. Jag hoppades naturligtvis att de planerade åtgärderna skulle vara av denna art men vill gärna än en gång uttrycka både glädje och tacksamhet över den öppenhet justitieministern visar i sitt svar.

Det kan naturligtvis av någon anses lite övermaga att ställa en interpellation i en fråga som borde ligga långt framme på Justitiedepartementet. Jag anser mig emellertid ha starka skäl för att göra det.

Vi vill ha ett klotterfritt Västerås. Vi är beredda att ta vår del i ansvaret för att få det som myndigheter, som organisationer, som företagare,

som politiker men kanske främst i förebyggande samverkan. Men det finns en stark önskan i Västerås av att lagarna ska vara vårt stöd. Justitieministerns svar ger en klar signal om att vi är på väg att få det.

I söndags gick vi på långpromenad i det vackra vårvinterväddet. Vi var släktingar i varierande åldrar från en 8-årig dotter till en 80-årig far. Vi promenerade genom parker och cykeltunnlar, förbi bostadshus och offentliga byggnader och affärer. Överallt såg vi klottret, och hela tiden kommenterade vi det.

I Västerås finns en mycket bestämd regel om att klottret ska vara borta inom 48 timmar. Ambitionen är faktiskt 24 timmar. När det gäller klotter med rasistiskt eller sexistiskt innehåll eller klotter som finns på eller i direkt anslutning till en skola ska det gå ännu fortare. Den här morgonen hade kylan försvårat den ambitionen – det går inte att sanera i minusgrader.

Det är ingen överdrift att säga att allt detta klotter, trots det underbara väddet, lade en viss sordin på stämningen. Naturligtvis funderade vi också över reaktioner hos de boende eller affärsägarna när de vaknar och konstaterar att det igen är dags att lägga på plånboken för att få huset sanerat.

Precis som justitieministern pekar på i sitt svar har antalet polisanmälningar om klotter minskat under föregående år. I Västerås var den nedgången ca 10 %. Men i reella tal anmäldes hela 900 fall. Det innebär två till tre om dagen, och det är naturligtvis alldeles för mycket.

Klottret påverkar oss alla, vare sig vi är på promenad eller på väg till jobbet. Det påverkar hur vi mår och våra ambitioner med dagen. En välvårdad miljö ger oss kreativitet och en känsla av välmående. Det innebär att klottret lägger en dämpande hand på oss alla.

Jag kommer att med stort intresse följa hanteringen av den kommande promemorian och är övertygad om att Västerås kommun i likhet med många andra kommer att vara mycket intresserad av att få vara med i remissomgången.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 1999/2000:195 om Nationellt resurscentrums verksamhet i NUTEK

Anf. 42 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Lena Ek har ställt följande tre frågor till näringsministern:

Hur kommer den kunskap och erfarenhet som har byggts upp i projektet Nationellt resurscentrum för kvinnor (NRC) att tas till vara och integreras i NUTEK:s ordinarie verksamhet?

Det finns en oro för att beslutet att lägga ned nationella resurscentrum kan komma att medföra att många regionala och lokala resurscentrum kommer att försvinna. Hur kommer detta att motverkas?

Vilken jämställdhetsexpertis kommer att finnas inom NUTEK för att genomföra integrationen av NRC i den ordinarie verksamheten?

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som svarar på dessa frågor.

Prot.

1999/2000:78

10 mars

*Svar på
interpellationer*

Inledningsvis vill jag ännu en gång understryka att jag anser att det är mycket angeläget att jämställdhetsarbetet bedrivs med kraft inom all statlig verksamhet. Jämställdhetsaspekterna ska beaktas på alla nivåer och inom alla områden, och jämställdhetsarbetet ska utföras av ordinarie personal.

Processen med att förändra och förnya synsätt och strukturer handlar i detta fall om ett utvecklingsarbete på lång sikt. Riksdagen har godkänt regeringens förslag att 2,5 miljoner kronor ska tillföras NUTEK:s förvaltningsanslag för detta år. Medlen, som tidigare användes till att finansiera projektet Nationellt resurscentrum för kvinnor, ska användas till att integrera detta projekt i NUTEK:s ordinarie verksamhet. Regeringen har i regleringsbrev givit NUTEK i uppdrag att se till att den verksamhet som tidigare bedrevs inom projektet blir en del av NUTEK:s ordinarie verksamhet. Avsikten är att verksamheten ska ligga i linje med regeringens jämställdhetspolitik. NUTEK ska senast den 7 april i år till regeringen redovisa insatser för och resultat av detta arbete.

Enligt vad jag erfarit har NUTEK tillsatt en referensgrupp för att följa integrationen av projektet. I denna referensgrupp ingår bl.a. NUTEK:s generaldirektör och flera representanter för lokala och regionala resurscentrum för kvinnor, ALMI Företagspartner, LRF och Föreningen Kooperativ Utveckling.

Jag kommer att noga följa NUTEK:s arbete med denna fråga, och jag förutsätter att NUTEK kommer att se till att myndighetens arbete med jämställdhet kommer att förbättras. Jag förutsätter även att integrationen kommer att gagna jämställdhetsarbetet inom närings- och regionalpolitiken och därmed bl.a. det arbete som bedrivs vid landets lokala och regionala resurscentrum för kvinnor och arbetet med att införliva jämställdhetsperspektivet i de regionala tillväxtavtalen.

Även i fortsättningen behövs, enligt min mening, åtgärder inom närings- och regionalpolitiken särskilt riktade till kvinnor, både för att stärka kvinnors position på arbetsmarknaden och för att tillvarata kvinnors initiativ och kompetens. Regeringen har för år 2000 anslagit medel till NUTEK för att möjliggöra medfinansiering av projekt vid regionala och lokala resurscentrum för kvinnor. Dessa medel ska användas till tillväxtorienterade projekt med inriktning på näringslivsutveckling och sysselsättning.

Då Lena Ek, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav förste vice talmannen att Agne Hansson fick delta i överläggningen i stället för interpellanten.

Anf. 43 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag beklagar att interpellanten Lena Ek har blivit sjuk och inte själv kan ta emot svaret. Jag vill i hennes frånvaro tacka statsrådet för svaret. Det är ett bra svar.

Jag vet att statsrådet är engagerad i de här frågorna. Förutom vad som framgår av svaret har jag själv också erfarit att en förtroendefull dialog finns med NUTEK:s ledning och regeringen för att genomföra det beslut som riksdagen har fattat och ett fortsatt utvecklingsarbete så effektivt och bra som möjligt.

Kvinnors företagande är viktigt, inte minst ur ett regionalpolitiskt perspektiv såväl som ur ett jämställdhetsperspektiv. Det är tillfredsställande att den här dialogen och utvecklingen fortskrider och att referensgruppen redan har kommit till och att t.o.m. det första sammanträdet är utsatt. Jag kan konstatera att de kunskaper som byggts upp av Nationellt resurscentrum för kvinnor inom NUTEK kommer att väl tas till vara och att verksamheten får större slagkraft när den integreras i NUTEK:s ordinarie verksamhet. Jämställdhetsarbetet kommer att gå vidare.

Jag har inga ytterligare frågor. Tack än en gång för ett bra svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

Svar på
interpellationer

14 § Svar på interpellation 1999/2000:219 om familjehemmens ställning på arbetsmarknaden

Anf. 44 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Ulla-Britt Hagström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att pröva om de lagar som bestämmer villkoren för arbetsrättslig trygghet för familjehemmen är ändamålsenliga och långsiktigt hållbara.

Ulla-Britt Hagström har i stort sett ställt samma fråga till mig i december 1999 och fick svar på det den 15 december 1999. Därefter har socialministern Lars Engqvist också besvarat samma fråga.

Jag vill här anknyta till vad jag tidigare framhållit i december. Det är angeläget att barn och ungdomar som av olika skäl inte kan bo hos sina föräldrar kan få komma till ett familjehem med engagerade vuxna. Avsikten är att förhållandena så långt möjligt ska vara desamma som om barnet varit kvar hos sina föräldrar.

Arbetsdomstolen har i sin bedömning utgått från sedvanliga principer för om någon ska ses som arbetstagare eller inte. Jag vill här framhålla att det inte finns någon lagstiftning i frågan. Arbetsdomstolen har att från fall till fall ta ställning om det i det enskilda fallet är fråga om en arbetstagare eller inte. Domstolen gör en helhetsbedömning.

Arbetsdomstolen har slagit fast att det inte är fråga om att prestera arbete för någon annans räkning, vilket är en generell utgångspunkt för ett anställningsförhållande. I stället förhåller sig det som så att familjehemsföräldern inom den egna familjens ram tar hand om ett barn och låter det leva i familjegemenskapen som en familjemedlem bland andra, vilket enligt domstolen innebär att situationen i familjehemmet blir densamma som i de familjer där de biologiska föräldrarna själva tar hand om sitt barn.

Av stor betydelse för bedömningen har också varit att familjehemsföräldrar och biologiska föräldrar har samma ansvar och uppgifter beträffande den *faktiska omvårdnaden* för barnet. De har i allt väsentligt samma möjligheter till hjälp och stöd från det allmänna. Familjehemsföräldrar har vidare samma möjligheter som biologiska föräldrar att, i mån av tid och kraft, förvärvsarbeta utanför hemmet.

De avgöranden som finns från Arbetsdomstolen rör dels fosterföräldrar (numera familjehemsföräldrar) enligt socialtjänstlagen, dels familjehemsföräldrar enligt omsorgslagen. De sistnämnda har numera ersatts av

lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Av förarbetena till lagen framgår att placering i familjehem är en frivillig vårdform och ska ses som ett komplement till föräldrahemmet när det inte är möjligt för den unge att bo kvar hemma trots olika stödinsatser. Synsättet är således detsamma.

Orsaken till att familjehemsföräldrar inte bedömts vara arbetstagare är ytterst den att biologiska föräldrar i motsvarande situation inte ses som arbetstagare. Om en familjehemsförälder ska ses som arbetstagare eller inte är följaktligen beroende av hur synen på familjehemsföräldrarnas ansvar och uppgifter kommer till uttryck i de författningar som reglerar olika stödformer för de unga som placeras i familjehem.

Med hänvisning till vad jag sagt har jag inte för avsikt att vidta några åtgärder vad gäller familjehem.

Anf. 45 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Mona Sahlin för svaret på min interpellation om familjehemmens ställning på arbetsmarknaden. Jag är klart medveten om att jag fortsätter att tjata. Men jag tycker inte att frågan är tillräckligt löst. Vid interpellationsdebatten med Lars Engqvist uppmnade han mig att återföra frågan till statsrådet Mona Sahlin.

Jag är lika medveten som statsrådet Mona Sahlin om att familjehemmen ska fungera som ett hem med biologiska föräldrar och att samma ansvar för den faktiska omvårdnaden är mycket viktig. Det ska vara som ett hem och inte som en arbetsplats.

Herr talman! Problemet är bara att det inte riktigt går att jämföra familjehemsföräldrar och biologiska föräldrar. Ett familjehem har dubbla uppgifter. Det ligger ett stort ansvar på familjehemsföräldrarna att stimulera och upprätthålla kontakten mellan barnet och de biologiska föräldrarna så långt möjligt. Det finns alltså mycket mera hänsyn att ta.

När Arbetsdomstolen slår fast att det inte är fråga om att prestera arbete för någon annans räkning, stämmer det till den del som gäller samma förhållanden som för biologiska föräldrar i omvårdnad och fosteran, men jag anser att familjehemsföräldrarna har vidare uppgifter. Just det kontaktskapande nätet och den kompetens som familjehemsföräldrarna måste ha är en mycket svår och viktig uppgift. Till viss del är det arbete för annans räkning.

En biologisk förälder vet nämligen att han eller hon får behålla barnet om inte några speciella kriser uppstår. För familjehemsföräldern är det dock någon annans barn, och ett barn som kanske på oviss tid finns i familjehemsförälderns hem.

Herr talman! Statsrådet Mona Sahlin svarar att familjehemsföräldrarna har samma möjligheter som biologiska föräldrar att i mån av tid och kraft förvärvsarbeta utanför hemmet. Javisst, det är riktigt. Jag vill också som statsrådet Mona Sahlin att familjehemmen ska fungera så lika de biologiska hemmen som någonsin är möjligt. Men ingen kan förneka att familjehemmen får allt svårare uppgifter. Dels är det ofta barn som har större behov än tidigare, eftersom placering i familjehem inte längre är en förstahandsåtgärd hos socialtjänsten, dels ställer samhället i dag mycket större krav på familjehemmen. Båda dessa åtgärder ser jag som positiva, eftersom barnets behov hela tiden måste vara det avgörande.

Men jag inser också att det blir allt svårare att finna goda familjehem, eftersom kvinnorna, som det oftast handlar om, inte vill riskera sitt arbete och sina arbetsrättsliga villkor. Detta kommer ytterst att gå ut över de barn som behöver trygga hem.

Jag vill därför fråga Mona Sahlin, som till viss del har nyanserat svaret sedan min skriftliga fråga ställdes:

Arbetsdomstolen har att från fall till fall ta ställning om det i det enskilda fallet är fråga om en arbetstagare eller inte, säger Mona Sahlin. Då undrar jag: Vilken typ av familjehem anser statsrådet har arbetsrättslig trygghet?

Anf. 46 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag vill understryka den samsyn som Ulla-Britt Hagström och jag har om familjehemmens betydelse och om vikten av det arbete som de utför och de åtaganden som de tagit på sig för de barn som är berörda, men också för hela samhällets möjligheter att ställa upp för barn och unga som har det svårt.

Jag vill också betona att familjehemsföräldrar självfallet erhåller en ersättning för sitt åtagande. De får allt det stöd som biologiska föräldrar har. En del av ersättningen beskattas som inkomst av tjänst och en del utgör kostnadsersättning och beskattas inte.

Men det som frågeställaren tar upp är om jag som minister ska gå in och göra en sådan bedömning som det enbart är Arbetsdomstolen som kan göra. Det är jag inte beredd att göra. Jag ser inte några skäl till att ändra regelverket. Därmed tycker jag att jag så gott jag kan har besvarat de frågor som Ulla-Britt Hagström har ställt. I nuläget ser jag således ingen anledning att förändra den inställning som regeringen har.

Anf. 47 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag är lite bekymrad över detta, statsrådet Mona Sahlin. Nog måste ni kunna ändra ett regelverk. Familjehemmen efterfrågas alltmer för familjevårdande uppgifter. Många utsatta barn och ungdomar behöver den trygghet som ett familjehem kan ge. Där har Mona Sahlin och jag stor samsyn.

Men uppdraget som familjehem måste i framtiden kunna ses som ett arbete med rätt till social, ekonomisk och arbetsrättslig trygghet. Det handlar om att familjehemmen ska ersätta biologiska föräldrar. De ska vara vårdare, fostrare och relationsskapare. Familjehemmens uppdrag är att bygga en bro mellan barn och ungdomar och de biologiska föräldrarna för att skapa goda relationer och möjlighet till återförening. Det kräver kunskap, tid och tålamod. Detta är ett arbete som bli alltmer utvecklat, och det är positivt för barnen att man kräver alltmer av familjehemmen.

Trots detta fastslog Kammarrätten i Stockholm så sent som 1999 att den praxis som kommit till vid tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringen fortfarande gäller. Målet gällde en man som arbetat heltid som fosterförälder, men som fått sluta på grund av arbetsbrist. Han fick avslag med motiveringen att arbete som fosterförälder inte betraktas som förvärvsarbete.

Trots att statsrådet och jag uppvisar en samsyn vill jag ändå ställa en fråga. Har oviljan med att ge familjehemmen en arbetsrättslig ställning med regeringens ovilja att stödja familjer att göra? Jag tycker att rege-

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

ringsförklaringens strategi, att utelämna familjen, visar detta tydligt liksom tystnaden att uppvärdera yrken där kvinnorna är i majoritet.

Om inte regeringen värdesätter familjehemmen kommer den privata marknaden att kunna husera fritt, eftersom kommunerna hamnar i akuta situationer och det inte finns familjehem att uppbringa.

I Göteborg pågår denna månad en annonskampanj om familjevård. Familjehemmen har en viktig roll att förverkliga FN:s barnkonvention om barnens rättigheter i Sverige.

Herr talman! Jag fick ett brev där man säger så här: Följande insändare eller liknande kommer vi att sätta in, till de som funderar på att bli familjehem, i alla tidningar som tänker ta in annonser om att familjehem söks. Jag vill att statsrådet Mona Sahlin ska fundera på detta brev för att kunna kommentera det efteråt. Vidare stod det: Om du funderar på att bli familjehem tänk då på att du förlorar din rätt till social, ekonomisk och arbetsrättslig trygghet. Du lämnar en arbetstrygghet som berättigar dig till a-kassa och går ut i tomma intet. Du har inga rättigheter, endast skyldigheter gentemot barnen och de sociala myndigheterna. Du hoppar på en verksamhet som har funnits i många, många år, och den ska enligt regeringen inte ändras på. Enligt regeringen ska inte familjehem anses som arbetstagare. Du som familjehem utför alltså inget arbete. Du ska veta också att det finns inga som helst planer på att det ska vidtas några som helst åtgärder vad gäller familjehemmens ställning på arbetsmarknaden. Du ska tänka på att detta är en kvinnofälla. Du hamnar utanför skyddsnätet. Du får betala lika hög skatt som alla andra. Men vad får du för pengarna? Du ska veta att arbetet kräver att du ställer upp 24 timmar per dygn 365 dagar per år.

Jag vill höra om statsrådet Mona Sahlin kan tänka sig en utredning för att följa upp de förändrade villkor som familjehemmen har fått under de senaste åren, för de är inte samma som de har varit.

Anf. 48 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Först vill jag uttrycka min besvikelse över att Ulla-Britt Hagström ens ställer frågan om mitt svar handlar om regeringens ovilja att stödja familjen. Vad är det för trams? Vad vi talar om nu är ju ett system som just handlar om att stötta de familjer och framför allt barnen i dessa familjer som har det svårt, och som vi nu har byggt upp ett system för att på olika sätt vara med och stödja och hjälpa.

Jag vill understryka att familjehemmen får stöd. De får ekonomiskt stöd och alla de möjligheter och rättigheter som också biologiska föräldrar har. Det som vi kan resonera om är i så fall om detta stöd är tillräckligt eller inte. Men låt oss inte göra detta till en diskussion om att den som ger mer stöd i form av pengar till familjehemmen är mer för familjen än den andra. Det tycker jag är under den här debattens värdighetsnivå.

Avslutningsvis och utan att ge några löften ska jag fundera över och överväga om de informationer jag fått ger anledning att se över frågan mer generellt. Men det är inte en fråga som bara berör mig som arbetsrättsminister utan självfallet också Socialdepartementet.

Anf. 49 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag ber om ursäkt om jag tar upp frågor som inte Mona Sahlin ensam kan råda över. Vill Mona Sahlin kalla det för trams, så okej.

Ni är ju flera i regeringen, och socialminister Lars Engqvist som sitter här nu – därför vågar jag nämna hans namn – sade i vår förra interpellationsdebatt att det handlar om upp till 7 400 barn under 18 år som vistas i familjehem. Dessa hem spelar alltså en central och viktig roll.

Jag anser inte att familjehemmen uteslutande ska betrakta verksamheten som ett arbete. Jag vill att de ska vara som trygga biologiska hem. Men jag menar också att tryggheten för dessa barn kan försvinna om inte den arbetsrättsliga tryggheten leder till att det finns trygga familjehemsföräldrar som gärna vill vara familjehemsföräldrar. Socialministern sade i debatten att han trodde att denna verksamhet kommer att spela en ännu större roll i framtiden.

Jag läste på DN Debatt den 22 januari om en undersökning gjord av Rädda Barnen under rubriken Bara vart tionde fick hjälp. Det handlade om barn som blir vittne till våld i sin egen familj. Det var Rädda Barnens ordförande, Görel Thurdin, som var en av undertecknarna.

Jag undrade då om det inte helt enkelt kan vara så att kommunernas socialtjänst nästan ger upp eftersom de inte har några fallskärmar. De har svårt att rekrytera familjehem som kan ställa upp under kortare eller längre perioder.

Därför tackar jag för Mona Sahlins öppning att fundera vidare över frågan. Jag hoppas att jag inte har tillvitat Mona Sahlin något som hon inte själv är skyldig till.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.

1999/2000:78

10 mars

Svar på

interpellationer

15 § Svar på interpellation 1999/2000:229 om Simplex

Anf. 50 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Karin Falkmer har ställt fyra frågor till mig om Simplexkommissionen. Jag besvarar dem i ett sammanhang.

Låt mig först säga att regelförenkling är ett svårt och långsiktigt arbete och att också jag har förståelse för den otålighet som Bengt Månsson med sina erfarenheter från företagarkvärlden har gett uttryck för. Samtidigt är det för ett framgångsrikt arbete viktigt att också ha en insikt om regelskapandets villkor för att rätt kunna påverka regler och regelskapande.

Jag hoppas och tror att det finns stor politisk enighet om vikten av att regler som berör småföretagen i möjligaste mån anpassas till deras situation. Regeringen har i många sammanhang betonat vikten av ett gott företagarklimat som gynnar nyföretagande och tillväxt. En god regelkvalitet bidrar till ett sådant. Tillkomsten av Simplexkommissionen är ett uttryck för regeringens ambitioner att ta särskild hänsyn till småföretagens villkor, och jag vill som svar på Karin Falkmers första fråga försäkra att regelförenklingsarbetet är och hela tiden har varit en politiskt högt prioriterad fråga både för mig och för regeringen i sin helhet.

Min strävan är nu att så fort som möjligt få en nystart på Simplexkommissionens arbete. Förhoppningsvis ska en ny chef vara på plats mycket snart och då kan också de övriga vakanser som finns tillsättas. Jag räknar också med att den referensgrupp som finns med Arne Johansson som ordförande ska tillföra arbetet kraft och kompetens. Därmed har jag svarat på Karin Falkmers fjärde fråga.

Karin Falkmers frågor är genomgående, tycker jag, polemiskt formulerade och bygger på en bild av verkligheten som jag inte känner igen. Vad gäller de övriga frågorna vill jag endast säga att Simplexkommissionen kommer att få stöd för sitt fortsatta arbete både av Näringsdepartementet och det övriga Regeringskansliet. Någon oenighet om vikten av dess arbete känner jag inte till. Det hindrar naturligtvis inte att olika uppfattningar kan finnas om behovet av en viss regel eller hur den ska utformas. Som jag sade inledningsvis är arbetet med regelförenkling både svårt och långsiktigt. Mycket handlar om att förändra attityder. För att det ska lyckas krävs en öppen dialog mellan regelskapare och regeltillämpare. Detta är utgångspunkten för det fortsatta arbetet.

Anf. 51 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Frågan om regelförenklingsarbetet är så viktig att den inte får besvaras med ett interpellationssvar som är så kort, intetsärande och okonkret. Regelförenklingsarbetet är alltför viktigt, inte bara för företagen utan också för Sverige.

Det kom ett pressmeddelande från Näringsdepartementet i december 1998, då Simplexkommissionen aviserades. I detta meddelande sade Mona Sahlin att byråkrati och krångel är ett tydligt hinder för tillväxt och att regeringen därför skulle koncentrera sig på att förenkla för företagen.

Tillskapandet av Simplexkommissionen var välkommet, och förordningen är utmärkt. Men Simplexkonstruktionen blev för svag och motsvarade inte förslaget från Småföretagsdelegationen. Denna betonade särskilt att uppbackning från högsta politiska nivå är en förutsättning för att frågorna ska få genomslag, inte minst på departementsnivå.

Efter ett års verksamhet har nu regeringens förenklingsarbete totalt havererat. Simplexchefen Bengt Månsson har avgått. Såväl Bengt Månsson som Charl Priem har beskrivit hur Simplex motarbetats inom Näringsdepartementet, inte bara av departementstjänstemän utan även på statssekreterarnivå. Resultatet har blivit ett förlorat år.

Jag håller helt med Mona Sahlin om att regelförenkling är ett svårt och långsiktigt arbete. Det är ju just därför som det är så avgörande viktigt att ansvaret läggs och stöds på högsta politiska nivå.

Mona Sahlin har stött de sakkunniga i Simplexgruppen, men trots alla goda intentioner från Mona Sahlin har det hittills inte fungerat. I stället har det havererat. Då är det befogat att ställa sig frågan: Vem är det som styr? Är det statsrådet eller är det tjänstemännen? Mona Sahlins stöd har uppenbarligen inte räckt till för att rå på motståndet inom departementet. Mona Sahlin lovar nu stöd för Simplex fortsatta arbete både från politiskt håll och från tjänstemannahåll. Då frågar jag: Avser Mona Sahlin att öka det politiska stödet? Kommer stödet för Simplex att öka och i så fall hur?

Om regeringen menar någonting med det man säger när man talar om vikten av ett gott företagsklimat som gynnar nyföretagande och tillväxt

måste Simplex arbete ges ett mycket kraftfullt politiskt stöd, och det måste finnas en kraftig och stark politisk styrning. Hur tänker statsrådet styra upp arbetet? Vem ska politiskt leda regelförenklingsarbetet? Ett långsiktigt regelförenklingsarbete måste ha mål och delmål som helst är mätbara. Vilka mätbara mål och delmål finns i dag uppställda för Simplex arbete och regeringens regelförenklingsarbete?

Viktigt är självklart också att den chef som kommer att rekryteras till Simplex inte bara har goda kunskaper om regelskapandets villkor. Framför allt behövs det gedigna erfarenheter av företagandets villkor och kunskaper om regeltillämpningen. Simplex nya chef måste rekryteras från näringslivet. Blir det så?

Anf. 52 BARBRO ANDERSSON ÖHRN (s):

Herr talman! Först vill jag säga att regler är till för att skapa ordning och reda. Det finns alltid en anledning till att regler skapas. Onödiga regler ska enligt oss socialdemokrater tas bort. Krångliga regler ska förenklas, men det får inte innebära att ordning och reda försämras. Det är riktigt att många av de regler som Småföretagsdelegationen tagit fram, och som har genomförts till stor del, handlar om myndigheternas tillämpning. Det är väl bra.

Vi i näringsutskottet är totalt eniga om att frågan om regelförenkling är mycket viktig. Men vi skiljer oss åt lite när det gäller hur man ska hantera den. När vi diskuterade den i ett tidigare betänkande skrev en utskottsmajoritet att vi anser att frågan om regelförenkling för småföretagen är mycket viktig ur tillväxtsynpunkt.

Vi noterade med tillfredsställelse Simplexgruppens tillkomst och det arbete som pågår i departementet. Men vi sade att vi också ville peka på några åtgärder som regeringen snarast bör vidta utöver dem som redan vidtagits eller aviserats. Vi gjorde ett tillkännagivande, och denna kammare beslutade att regeringen bör lämna en årlig redogörelse till riksdagen om regelförenklingsarbetet t.ex. i en särskild skrivelse eller i budgetpropositionen, och det har också skett.

Vi sade också att det är viktigt att redovisa mål för regelförenklingsarbetet och att målen formuleras på ett sådant sätt att det blir möjligt för regering och riksdag att följa upp dem. När vi nu bereder ett nytt betänkande som kommer att debatteras i denna kammare senare i vår på grundval av de motioner som har lagts fram har vi också fått dessa uppgifter. Vi ser vad som har skett och hur det kommer att hanteras vidare.

Jag tycker att det var väldigt tråkigt, herr talman, att vi inte kunde nå enighet runt detta för att Moderaterna och ett par partier till inte orkade följa med. Jag tror att det vore en styrka om vi kunde vara eniga i utskottet och om vi, eftersom vi anser att frågan är viktig, också kunde vara överens om hanteringen.

Anf. 53 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! För det första vill jag starkt understryka att regelförenklingsarbetet inte är totalhavererat. Det år vi har bakom oss har inte varit ett förlorat år. Debattnivån tjänar inte, tycker jag, på att man beskriver arbetet på det sätt som Karin Falkmer gjorde.

Simplexgruppen har arbetat i ett år med både med- och motgångar. Simplexgruppens arbete behöver en nystart nu, för regelförenklingsar-

Prot.

1999/2000:78

10 mars

Svar på

interpellationer

betet har kommit för att stanna i Regeringskansliet. Det är en viktig och omistlig del i strävan att få fram fler entreprenörer i vårt land att också reglerna successivt anpassas så att de utgår från den situation som ett litet företag lever i.

Det här året har det handlat om att arbeta mycket med de nya regler som växer fram under ett år i Regeringskansliet. Det har handlat väldigt mycket om att jobba tillsammans med myndigheterna för att de också ska förändra sitt arbete, sin tillämpning, sina kontakter och sin information till de små företagen. Man har också lämnat ett antal förslag till förenklingar som, precis som utskottets ordförande sade här, syns i budgetpropositionen. Det gäller vilket arbete vi har gjort, vilka områden vi har kvar och vad som är prioriteringarna för fortsättningen.

Vi kommer nu också i Simplexgruppen att arbeta med befintliga regler, för det finns ett antal sådana som är mycket viktiga för att komma vidare med regelförenklingen. Jag vill också understryka att jag är politiskt ansvarig i Näringsdepartementet. Jag sitter som ordförande i den politiska styrgrupp som ska vara till för stöd och hjälp, men också för styrning av, Simplex arbete. Det gör jag tillsammans med representanter för Finansdepartementet och Justitiedepartementet. Det är de departement som är absolut närmast berörda.

Dessutom har vi utsett Arne Johansson, ordförande i Företagarnas riksorganisation, som med sin gedigna företagsbakgrund är en garant för att också företagarnas egna synpunkter snabbt, enkelt och byråkratiskt ska hitta rätt i Simplexarbetet. Så jag tycker inte alls att det här arbetet förtjänar att beskrivas som totalt havererat. Vi har börjat ett arbete som är långt och mödosamt men oerhört viktigt med att förenkla situationen när det gäller regler och förordningar för de små företagen. Det arbetet kommer att fortsätta.

Anf. 54 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Svaren på de fem frågor jag ställde är otillfredsställande och djupt oroande. Det här handlar om en debatt om hur Simplexkommissionens arbete ska kunna få en rimlig möjlighet att lyckas. Och Mona Sahlin duckar och betar sig som strutsen.

Mona Sahlin räknar t.ex. med att den referensgrupp som finns med Arne Johansson som ordförande ska tillföra arbetet kraft och kompetens. Då vill jag fråga: Vilken roll kommer den här referensgruppen att ha? Ska den vara ett bollplank till Simplex eller ska den tjäna som en stödgrupp? Svaret på den frågan är oerhört viktigt. Ska den vara ett bollplank så är det naturligt och bra. Men ska den vara en styrgrupp så blir det ytterligare en nivå mellan Simplex och politikerna, och det kommer att försvåra arbetet ytterligare. Ska Simplex kunna fungera väl måste Simplexchefen vara den som har direktkontakten med den politiska nivån. Blir det så?

Regelförenkling är ett svårt och långsiktigt arbete. Det är ju därför det ställs sådana krav på att man organiserar det här på ett bra sätt. Det finns en särskild statssekreterargrupp från flera departement med ansvar för regelförenklingsarbetet. Saknar den helt inflytande? I annat fall borde ju den ha kunnat agera för att lösa de motsättningar som kommit i dagen vid utfrågning i näringsutskottet, via massmedierna och även tidigare. Hur

fungerar arbetet i statssekreterargruppen? Hur många möten har de haft och vad har de för uppdrag? Hur är deras uppdrag formulerat?

Vid Simplex tillkomst lovade regeringen att den skulle koncentrera sitt arbete på att förenkla regelverket. Men varför har då inte regeringen satt in större politiska resurser för att förhindra Simplex haveri? Signalerna måste väl ändå ha varit väl kända?

De frågor som jag ställde när det gällde regeringens interna byråkrati avfärdar Mona Sahlin och säger sig inte känna till. Men det kan väl ändå inte vara så att Mona Sahlin inte är medveten om skeendet i sitt eget departement? Vad tänker Mona Sahlin göra åt den interna byråkratin så att Simplex arbete får en rimlig möjlighet att lyckas?

Efter allt det som har hänt borde detta bekymra Mona Sahlin djupt, och Mona Sahlin borde ge Simplex en omstart som innebär att man lyfter upp Simplex arbete och ger det en mycket tydligare och starkare politisk uppbackning på det sätt som man har gjort i England, Danmark och Holland. Dessa länder ligger många år före Sverige i sitt avregleringsarbete. Lär av dessa länder.

Om inte Mona Sahlin på något sätt kommer att förändra organisationen så är det egentligen oärligt att tala om att man är besjälad av att regel-förenklingsarbetet ska lyckas.

Anf. 55 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag vill åter upprepa att Simplex inte har havererat. Jag förstår att Karin Falkmer nästan önskar att det vore så, men så är det inte.

Regelförenklingsarbetet fortsätter. Det behöver en omstart. Det har jag också sagt. Det kommer det också att få. Jag tar ledningen för den politiska styrningen, som tidigare låg i statssekreterargruppen. Den referensgrupp som vi nu ombildar och som kommer att fungera som ett kvalificerat bollplank med företagare i garanterar också att denna omstart inte bara är ord utan också innebär handling.

Tyvärr, Karin Falkmer, går det inte att säga att en moderat förenklar mer och att en sosse inte alls vill förenkla. Det är struntprat. Och jag vet inte riktigt vad liknelsen med strutsen skulle avse. Just nu kan jag inte alls böja på ryggen, och jag tänker definitivt inte stoppa ned huvudet i sanden och har så heller icke gjort.

Jag tänker inte säga ett ont ord om de som under det här året i Simplex har arbetat för att försöka förenkla – icke ett ont ord. Jag har det politiska ansvaret. Jag tänker se till att det som inte har fungerat nu ska få en annan tyngd, att rekryteringen, som har avstannat på grund av att Bengt Månssons förordnande gick ut och han valde att inte fortsätta, ska åtgärdas. Och arbetet med att förenkla har kommit för att stanna i Regeringskansliet.

Jag tycker att det är riktigt dålig stil att beskriva detta som ett haveri. Det är det inte. Det syns på de regler som redan har tagits fram, på den redovisning som har gjorts i budgetpropositionen, på den kundundersökning som vi har gjort hos alla myndigheter, på det arbete som Simplex har bedrivit gentemot myndigheterna och på de redan befintliga regler som Simplex nu dessutom får mandat att ge sig på för att göra dem anpassade till den entreprenörsanda som vi så väl behöver i Sverige. Det är mitt ansvar, och jag tänker förstås också ta det.

Prot.

1999/2000:78

10 mars

Svar på

interpellationer

Anf. 56 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Strutsbeteende betyder att man sticker ned huvudet i sanden och ingenting ser och ingenting hör. Och när Mona Sahlin förnekar att Simplex arbete har havererat, efter ett år när Bengt Månsson har avgått och när Charl Priem i Dagens Industri ger uttryck för sin besvikelse över hur svårt det har varit att arbeta i departementet, då ser inte Mona Sahlin verkligheten.

Regelförenklingsarbetet är ett stort, tungt och viktigt uppdrag. Av departementets 416 anställda består bemanningen i dag av Charl Priem och en assistent. Jämfört med hur t.ex. England och Danmark har lagt upp sin förenklingsenhet så är det en skandalös underbemanning. Hur avser Mona Sahlin att bemanna Simplexgruppen så att den ska kunna bli det handlingskraftiga regelförenklingsinstrument som alla vill ha?

Jag hade hoppats att få uppleva en större vilja från Mona Sahlin att stärka Simplexarbetet genom att ge det en tydligare politisk uppbackning och att denna uppbackning lyfts även till den högsta politiska nivån. Det hade varit mycket bättre om Mona Sahlin hade erkänt att det inte fungerat och att det finns brister och att Mona Sahlin med det som utgångspunkt här i dag hade sagt att hon var villig att ge Simplexgruppen en rejäl omstart. Det hade jag hoppats skulle komma fram i den här interpellationsdebatten. Den här frågan, Mona Sahlin, borde inte vara politiskt kontroversiell. Vi borde ju alla vara besjälade av att regelförenklingsarbetet kan fungera.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 1999/2000:221 om spädbarnsdöd och stöd till drabbade familjer

Anf. 57 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Karin Pilsäter har ställt tre frågor till mig. Den första frågan lyder: På vilket sätt avser socialministern att bryta de byråkratiska murarna så att den ideellt arbetande sektorn ges en hygglig chans att arbeta med stöd och information kring familjer som drabbas av spädbarnsdöd? Den andra: På vilket sätt avser socialministern bidra till att kunskap kring perinatal död och spädbarnsdöd och de därmed sammanhängande frågorna sprids och uppmärksammas inom regeringskansli, myndigheter, kommuner och landsting? Slutligen den tredje frågan: På vilket sätt avser socialministern att aktivt verka för att forskning och metodutveckling kring perinatal död och spädbarnsdöd samt omhändertagande och stöd till de drabbade får en mer framskjuten position?

Föräldraföreningen Plötslig spädbarnsdöd har tidigare erhållit verksamhetsstöd både från Folkhälsoinstitutet och från Allmänna arvsfonden.

Det är riktigt att det finns olika former av föreningsverksamhet som inte är berättigade till statligt stöd enligt de uppställda kriterierna. Det innebär naturligtvis alltid att det kommer att uppstå gränsdragningsproblem. Men att sätta upp regler och kriterier för ekonomiskt stöd till föreningsverksamhet är nödvändigt av flera skäl. Ett skäl är att de föreningar som uppfyller kraven på förhand ska kunna veta att de får stöd och därmed kunna planera och förutse sin verksamhets framtid. Ett annat skäl är

att finansären, dvs. staten, ska kunna tilldela erforderliga resurser för ändamålet samt kunna följa upp att stödet går till avsett ändamål.

Om man däremot vill förändra reglerna för föreningsstöd och utvidga syftet med stödet till andra än de organisationer som i dag får stöd måste man antingen öka de ekonomiska resurserna eller göra hårdare prioriteringar inom ramen för befintliga resurser.

Att förlora ett barn innebär naturligtvis en livslång sorg och saknad, men den akuta krissituationen som uppstår i samband med dödsfallet måste hanteras omgående och då av hälso- och sjukvården. Här ser jag inget annat än att sjukvården har ett odelat ansvar för att se till att föräldrarna erbjuds adekvat vård och stöd. Om detta inte fungerar är det en stor brist i vårdkedjan, och det är oacceptabelt att människor inte får ett respektfullt bemötande i vården. Jag hoppas också att landstingen kan se värdet av föreningar som denna som ett komplement till det stöd som de kan erbjuda. Statliga bidrag till en rikstäckande organisation kan knappast vara något krav för regionalt eller lokalt ekonomiskt stöd.

Jag anser att den statligt finansierade forskningen som bedrivs inom området spädbarnsdöd är mycket framgångsrik. Forskningen har omsatts i praktiken och fått en omfattande spridning genom flera av våra myndigheter, t.ex. Folkhälsoinstitutet och Socialstyrelsen. Inom Socialstyrelsen finns en expertgrupp som arbetar med barn- och ungdomsfrågor. Gruppen har till uppgift att omvandla forskningen kring barns och ungdomars hälsa i praktiken, genom att bl.a. ta fram Allmänna råd och andra rekommendationer. Även Folkhälsoinstitutet har en barngrupp som arbetar för att sprida kunskap om barn och ungdomar och hur man kan arbeta hälsofrämjande för denna målgrupp.

Enligt min uppfattning har forskningen kring spädbarnsdöd en framskjuten position i dag. Det är mycket tack vare viktiga insatser inom forskningen som Sverige är ett av de länder i världen som kan uppvisa de lägsta talen när det gäller spädbarnsdödlighet.

Jag vill samtidigt passa på att nämna att Socialdepartementet har ett övergripande ansvar för barnfrågor generellt, vilket innebär att vi bevakar barns perspektiv i allt politiskt beslutsfattande. Detta ger oss möjlighet att på bred front skapa förutsättningar för ett barnvänligt samhälle och sprida kunskap om barns och ungdomars behov i olika sammanhang.

Anf. 58 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Jag börjar med att tacka för svaret på interpellationen. Det innehåller många rader, men jag måste faktiskt säga att jag är mycket besviken på innehållet i detsamma.

För det första tycker jag inte att det är något svar att tala om på de frågor som jag faktiskt ställer. För det andra undrar jag om det fortfarande inte riktigt nått fram vad frågan handlar om. Det är mycket svårt och känsloladdat, och det är kanske inte förrän man själv eller någon i ens närhet drabbas som man förstår att problemet över huvud taget finns.

Jag vill inte påstå att socialministern inte har någon inlevelseförmåga, men jag måste säga att svaret inte andas att vi har nått fram till vad frågeställningen egentligen gäller. Jag tycker att det vore beklagligt om vi skulle hamna i en situation med polemik och retorik i stället för att på ett värdigt sätt lösa frågan den politiska vägen.

Prot.

1999/2000:78

10 mars

Svar på

interpellationer

Man kan aldrig helt undvika att människor drabbas av sorg och dödsfall, men man kan faktiskt göra vad som politiskt är möjligt för att de människor som drabbas ska kunna få bästa tänkbara stöd, och det gör man inte i dag.

Jag frågade på vilket sätt man är beredd att bryta ned de byråkratiska murarna för att kunna få mer stöd och information till familjerna. Det är uppenbart att man inte är beredd att göra det. Det finns i dag en rikstäckande föräldraförening för familjer som drabbats, men det här är en mer generell fråga. Uppenbarligen anses det som inte passar in i de byråkratiska regelverken inte heller fylla någon funktion, men så ser livet inte ut.

De människor som drabbas av att deras barn dör antingen innan det fötts, i samband med att det föds eller efter födelsen passar inte in i en anhörigorganisation, eftersom deras barn är döda. De passar inte heller in i en handikapporganisation. Det betyder dock inte att man inte har behov av stöd eller att problemet inte finns.

Socialministern anför att andra föreningar skulle drabbas och att man skulle vara tvungen att göra prioriteringar. Ja, det är precis det som det handlar om. Jag kan räkna upp många föreningar som får mångmiljonbelopp av staten, och det skulle mycket väl kunna klämmas in ett par hundra tusen till en annan förening.

Det här är en fråga om attityd från regeringens sida, inte om något som skulle vara ekonomiskt omöjligt. Vad gäller att landstinget ska betala de här insatserna vill jag säga att många landsting också gör det men att de flesta gör den bedömningen att om det inte finns någon riksorganisation som får stöd, ger man inte heller regionalt stöd. Framför allt kan inte de enskilda landstingen stödja en riksorganisation. Det är helt fel och strider mot reglerna för hur man får använda landstingspengar. Jag tycker faktiskt att det är rimligt att Socialdepartementet tänker om i detta avseende.

Vidare anför socialministern att det stöd som kan behövas först och främst ska ges av hälso- och sjukvården. Visst är det rimligt, men i många fall, speciellt i samband med att barn dör vid förlossningen, ges stöd kanske bara två tre dagar. Men sedan då? Det är klart att sjukhusen och sjukvården i övrigt inte kan hantera de enorma behov som finns i senare skeden. Jag ska senare återkomma till fler frågor.

Jag kan i svaret inte se ett ord om hur myndigheterna hanterar de här behoven. Man råkar här ut för den kanske värsta sorg som man som förälder kan drabbas av, nämligen att ens barn dör. Går man till försäkringskassan för att få uppgift om regler för fortsatt föräldraförsäkring, får man i sorgen över att ens barn har dött också veta att barnet i dess ögon aldrig har funnits. Jag tycker inte att en familj ska behöva råka ut för den typen av attityd.

Anf. 59 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Trots allt handlar frågan om ett ganska kyligt ställningstagande, nämligen vilket regelverk vi ska ha för stöd till organisationer. Karin Pilsäter har valt att diskutera det med ett engagemang i sakfrågan som gör att det blir svårare att föra en debatt om detta.

Jag menar att Karin Pilsäter är skyldig att svara på en fråga från mig, nämligen vilket regelsystem som vi ska ha för statligt stöd till organisationer. Vilka organisationer ska avstå från pengar till förmån för detta?

Det är alldeles för enkelt att ta in en organisation som inte passar in i systemet. Har man som utgångspunkt att det visas bristande empati och inlevelseförmåga eller alternativt att det är en fråga om byråkrati, är man faktiskt skyldig att redovisa vilket regelsystem som vi ska ha, om vi över huvud taget ska ha ett statligt stöd till organisationerna. Kan Karin Pilsäter redovisa det ska jag gärna återkomma med en ny kommentar.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 60 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Jag måste säga att jag blir lite förbluffad över den attityd som socialministern intar. Det är fullt möjligt för staten att ha ett regelverk som bygger på att man från en pott delar ut stöd på olika typer av kriterier. Ett kriterium kan vara att det gäller en organisation som jobbar med uppenbara behov i anslutning till sjukvården.

Det är uppenbarligen så att Folkhälsoinstitutet tidigare har haft den här möjligheten. Den här frågan har en lång historia. Den borgerliga regeringen kunde 1994 efter mycket besvär ändå hitta en möjlighet att ge det här stödet. Det är klart att vi kan föra en lång debatt om de allmänna regelverken för föreningsbidragen, men jag tycker att det för lite vid sidan av frågan.

Staten kan aldrig ge oss våra barn tillbaka, men staten kan ändå visa att man försöker hantera frågan enligt de möjligheter som staten har. Man kan exempelvis göra det genom att inte vägra att ändra ett torrt och strikt regelverk som man har satt upp, samtidigt som man ändå tycker att det är bra om landstingen gör det.

Den andra fråga som jag ställde i min interpellation var hur man vill riva ned de byråkratiska regelverken t.ex. för föräldraförsäkring. I det sammanhanget kan ges besked om att man inte räknar med att det döda barnet någonsin har funnits. Det är inte så lätt att ställa om sin privata situation på kort tid, speciellt inte om man är drabbad av en mycket stor sorg. Man kan även själv ha drabbats av medicinska problem.

Förutom att man för att kunna klara sin ekonomi om man får ett nytt barn kanske behöver gå upp i arbetstid kan man få ett bemötande som går ut på att det här barnet aldrig funnits. Det finns många sådana här exempel som inte alls bara handlar om att man ska ta pengar från någon annan organisation utan om att man måste försöka sätta sig in i den situation som några hundratal människor i vårt land varje år drabbas av.

Jag vill återkomma till att den svenska sjukvården fungerar väldigt olika på olika ställen i de här sammanhangen, eftersom det här är väldigt sällsynt. På vissa stora sjukhus träffar man oftare på människor i denna situation och har kanske både en viss rutin och en viss kunskap om hur man kan hantera frågorna, men på andra ställen händer det mera sällan. Då kan människor råka riktigt illa ut.

För ett antal år sedan kom det ut en bok med titeln *När möte blir avsked*, där en svensk barnmorska beskriver vad som har hänt i olika familjer och vilket bemötande de har fått. Det har varit väldigt olika, och det visar att det fortfarande är väldigt stort behov av att öka kunskaperna inom sjukvården. Det visar även att sjukhusen, som är den vårdform som blir inblandad, faktiskt inte har kapacitet eller ens uppdrag att mer långsiktigt följa upp detta.

Hur förklarar man t.ex. för en lillebror att han har en storasyster i himlen? Det kan inte klaras på en kvinnoklinik vid ett stort sjukhus. Det

är väldigt viktigt att man får stöd i den typen av frågor. Det finns en riksorganisation men också andra grupperingar och möjligheter, och det behövs en förändrad attityd i dessa frågor.

Vad gäller forskningen står det i interpellationssvaret att vi ligger väl framme på området. Ja, det gäller beträffande forskningen om plötslig spädbarnsdöd, men det finns också många andra dödsorsaker. Man ligger inte alls särskilt långt framme när det gäller vissa diagnoser. Ibland kanske man inte kan få fram någon diagnos. Dessutom pågår det inte särskilt mycket forskning, och det gör att man inte alltid vet om man skulle kunna vidta förebyggande åtgärder. Som blivande förälder får man inte särskilt mycket information.

Jag tycker att vi borde närma oss det här med en både mera ödmjuk och mera engagerad attityd och inte bara säga att det här inte går att lösa.

Anf. 61 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag försökte sortera upp frågeställningarna. En frågeställning är trots allt ganska kylig, nämligen: Vilket regelsystem ska vi ha för stöd till organisationer? En lång rad frivilligorganisationer som också är rikstäckande får inget statligt stöd. Det betyder inte att någon här i riksdagen, vare sig socialministern eller Karin Pilsäter, därmed inte tycker att denna organisation kan spela en väldigt stor roll socialt, kulturellt och allmänmänskligt. Den har en viktig funktion, men den har ändå inget stöd.

Det jag försökte påpeka är att det faktum att föreningen inte har fått något stöd inte betyder något ställningstagande till föreningens värde eller föreningens betydelse som riksorganisation. Det är ett ganska viktigt påpekande. Det har förekommit diskussioner i tidningarna om att det faktum att föreningen inte har fått stöd skulle innebära att regeringen är ointresserad av problemställningen. Inställningen är faktiskt en helt annan.

Det intressanta är att ingen regering, såvitt jag har förstått, har hittat ett system som innebär att man automatiskt skulle få rätt till stöd. Det är sant att Folkhälsoinstitutet har gett stöd. Det är också sant att Allmänna arvsfonden har gett stöd och förmodligen kan ge stöd också i framtiden. Allmänna arvsfonden är så konstruerad att den ger stöd till särskilda projekt. Det är inte uteslutet att organisationen kan få stöd också i framtiden.

Jag efterlyste en diskussion om vilka principer vi ska ha. Det är lite för enkelt att säga att vi ska bryta upp de byråkratiska reglerna för stödet. Vi kan inte ha ett organisationsstöd som beror på vilken minister som för tillfället finns på plats eller hur man gör bedömningarna. Vi måste ha ett ganska hyggligt regelverk för varje organisation så att man vet hur man ska planera sin verksamhet och vilka rättigheter man har. Något sådant har hittills inte kunnat etableras på det här området. Jag är gärna intresserad av en diskussion för att se om vi kan hitta ett annat regelverk som också skulle täcka den här typen av organisationer.

Den andra frågeställningen, som handlar om bemötandet och hur sjukvården fungerar, kan vi ägna mycket diskussion. När det gäller föräldraförsäkringen skulle jag vilja rekommendera Karin Pilsäter att ställa motsvarande interpellation till den för föräldraförsäkringen ansvariga

ministern för en diskussion om vilken information som ges, hur informationen ges och vilka regler som man ska följa.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 62 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Jag noterar att socialministern fokuserar sin egen diskussion här i kammaren enbart på formalia kring regelverk för riksorganisationer och tillämpningen gentemot en befintlig specifik organisation som tyvärr har råkat väldigt illa ut i praktiken på grund av våra regelverk.

Jag har försökt att ställa en interpellation till socialministern kring ett helt problemkomplex som jag inte upplever att vi riktigt kommer till någon diskussion kring. Det är socialförsäkringsministern som hanterar de specifika reglerna i föräldraförsäkringen. Men såvitt jag har kunnat se av svaret ansåg socialministern som barnminister att han hade ett övergripande ansvar för att skapa ett barnvänligt samhälle. Då bör han väl åtminstone i någon liten utsträckning kunna intressera sig för övergripande frågor som handlar även om dem som har barn som inte längre finns med oss och inte hänvisa till den typen av smala teknikaliteter som jag tycker att socialministern gör både när det gäller föräldraförsäkringen och när det gäller föreningsbidraget.

Jag kan gärna återkomma med en interpellation som gäller föreningsbidragsregler. Det finns säkert också andra organisationer som råkat illa ut. Men det är inte vad frågan gäller. Nu gäller frågan vad vi som politiker och regeringen som högsta organ i Sverige kan göra för att underlätta situationen för de familjer som drabbas av att deras barn dör för dem i samband med att de föds eller under spädbarnsperioden. Där vill jag faktiskt ge socialministern lite hemläxa.

Det är inte så att detta är något okänt fenomen. Det är massor av människor som råkar ut för det. Men det är kanske inte något man går och pratar om på pendeltåget. Man får ofta höra att man ska glömma bort det. Man får höra: Du är så ung, och du kan få flera barn. Det är den typen av bemötande i samhället som vi behöver ändra på. Det är där socialministern skulle behöva anta en helt annan position och attityd än vad han i dag gör när han snävar in frågan till vissa specifika tekniska frågeställningar.

Anf. 63 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Likväl är problemställningen den, att det handlar om väldigt många olika frågor.

Det är socialförsäkringsministern som är ansvarig för föräldraförsäkringen, och det är också socialförsäkringsministern som allmänt är ansvarig för barnfrågor. Vi har den ordningen. Jag påpekade att Socialdepartementet som departement har det övergripande ansvaret, men socialförsäkringsministern är också ansvarig för dessa frågor.

Jag skulle välkomna en allmän diskussion om detta. Vad jag primärt är ansvarig för är frågan om stödet men också diskussionen om sjukvården. Jag påpekade i mitt svar att jag anser att sjukvården har det odelade ansvaret och säger också att när det inte fungerar råder det brist i vårdkedjan. Sjukvården förmår inte att ställa upp med de resurser som behövs. Det måste man naturligtvis åtgärda.

Det är ett svårt problemkomplex som landar i den politiska miljön på väldigt många områden. Då måste man kunna diskutera detta och hänvisa till det. Jag uppfattade frågeställningen som att det primärt handlade om det som Karin Pilsäter betraktade som onödig byråkrati, nämligen att vi följer ett regelverk för vilka organisationer som får stöd. Jag försökte svara på varför vi gör det och att det inte får tolkas som att man därmed automatiskt säger att själva föreningsverksamheten skulle vara av mindre värde.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 1999/2000:254 om läkemedel till barn

Anf. 64 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Margareta Israelsson har frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder för att få läkemedelsföretagen att utföra kliniska provningar på barn vid införandet av nya läkemedel.

Det är en mycket angelägen fråga som Margareta Israelsson tar upp.

Enligt en studie av läkemedelsanvändningen vid fem barnkliniker i fem olika europeiska länder som publicerats nyligen i *British Medical Journal* (BMJ 2000; 320:79–81) ordineras två av tre barn inom slutenvård läkemedel som inte godkänts för barn, eller ges till barnet på ett icke godkänt sätt eller i icke godkänd dos. Den största delen av denna icke dokumenterade användning gällde läkemedel som finns på marknaden, godkända för förskrivning till vuxna.

Det är angeläget att framhålla att användning av läkemedel som ej dokumenterats för behandling av barn i den slutna barnsjukvården sannolikt är helt nödvändig för att dessa ofta mycket svårt sjuka barn ska kunna behandlas. Det är också viktigt att skilja mellan användning av icke godkända läkemedel och godkända läkemedel som används på icke godkända indikationer. I det senare fallet finns omfattande dokumentation om läkemedlet, även om den inte specifikt gäller barn. Vidare är det så att de flesta läkemedel som främst är avsedda för barn givetvis är dokumenterade genom studier på barn, t.ex. vacciner, där bl.a. svenska studier i hög grad bidragit till ökad kunskap.

För att ett läkemedel ska kunna godkännas för behandling av barn krävs således att effekten och säkerheten dokumenteras genom studier på barn. Först genom sådan dokumentation kan en korrekt information om dosering, förväntade biverkningar och andra effekter ges. Det är därför även ur etisk synpunkt angeläget att studier utförs så att inte användningen baseras på osäkerhet om effekt och säkerhet. Riktlinjer för hur studier på barn ska utföras har utarbetats av EU (*Note for Guidance on Evaluation of Medicinal Products in Children* CPMP/EWP/462/95). Ofta är dock fallet att studier på barn inte är utförda när företaget ansöker om godkännande för vuxna. Endast i de fall användningen hos barn kan tänkas bli omfattande ansöker företaget om godkännande även för dessa efter att studier utförts.

Depression är exempel på en sjukdom som lyckligtvis inte är särskilt vanligt förekommande i barnpopulationen jämfört med hos vuxna och där studier på barn saknas för många läkemedel som introducerats på senare år. Läkemedelstillverkarna borde i större utsträckning genomföra undersökningar på barn i dessa fall då vi vet att även barn behandlas med dessa medel.

Läkemedelsverket kan på nationell nivå rekommendera läkemedelsföretagen att ta fram dokumentation för behandling av barn men har inga legala medel att framtvinga sådan dokumentation. Hälso- och sjukvårdens profession bör också själva ta initiativ till och genomföra kliniska studier på barn, med eller utan samarbete med läkemedelsindustrin. Då det gäller förskrivning av icke godkända läkemedel till barn med exempelvis sällsynta sjukdomar har Läkemedelsverket framhållit möjligheten av att resultatet av denna användning dokumenteras och utvärderas så att kunskapen om förskrivningen till patientgruppen ökas.

I och med vårt EU-medlemskap är läkemedelslagstiftningen harmoniserad mellan medlemsstaterna och Sverige har begränsade möjligheter att annat än inom ramen för unionsarbetet verka för förändrade bestämmelser inom läkemedelsområdet. Jag har försäkrat mig om att Läkemedelsverket inom ramen för EU-arbetet kommer att verka för att kliniska prövningar utförs på barn där användning av läkemedlet kan vara aktuellt.

Anf. 65 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Jag vill inledningsvis tacka socialministern för svaret på min interpellation. Det är bra att också Lars Engqvist tycker att det är viktigt att peka på de möjligheter som finns. Men låt mig uttrycka några synpunkter på frågan.

I Läkartidningen läste jag den slående rubriken ”Två av tre barn inom slutenvård får icke godkänd läkemedelsbehandling”. Det är klart att man blir väldigt orolig när man läser dylikt. Min första oro gällde om det möjligtvis var så att barnen utsattes för mycket starka mediciner eller att det var frågan om överdoseringar. Jag kunde så småningom konstatera genom uttalanden av Anders Rane, som var den läkare som var ansvarig för en europeisk studie som artikeln handlade om, att så var inte fallet. Oron gällde mer att barnen kanske inte fick tillräcklig hjälp, dvs. att doseringen var för svag, eller att medicinerna inte var godkända, som rubriken röjde.

De områden man pekat på är smärtstillande medel samt infektioner och luftvägssjukdomar. Då blir jag lite orolig. I socialutskottet stöter vi ofta på frågan ifall små barn får den smärtlindring de behöver. Vet vi att ett barn som utsatts för ett ingrepp verkligen har fått smärtlindring? Barnet kan ju skrika av andra orsaker. Jag hoppas verkligen att det inte är så att vi ger barnen för lite hjälp vid sådana tillfällen. Jag hoppas att vi inte har bristande kunskap om de preparat som används i vården när det gäller de vanliga sjukdomarna på infektionsområdet eller luftvägssjukdomar hos barn. Jag hoppas att vi har vetenskapligt stöd för att de verkligen hjälper vid olika sjukdomstillstånd.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

Dessutom har vi tagit del av en skrämmande läsning om hur man har skrivit ut bantningspiller till små barn. 1 000 recept på Xenical skrivs ut till barn och tonåringar. 15 av dem är under tio år, och åtta är under fem år. Vi vet ingenting om hur barn reagerar på den typen av medicin.

Vi vet att man i ökande utsträckning skriver ut amfetamin till DAMP-barn och att psykofarmaka går till barn eller unga med depressioner.

Jag är naturligtvis inte på något sätt avvikande i synen på att medicin och farmaka av olika slag har väldigt stor betydelse för vården och när det gäller att komma till rätta med en sjukdom. Men vad gäller barnen måste det naturligtvis finnas ett krav på att medicinerna är kliniskt prövade.

Jag ska avslutningsvis komma till min fråga, herr talman. Socialministern pekar på olika möjligheter. Läkemedelsverket *kan* rekommendera och hälso- och sjukvården *bör* göra det ena och det andra, säger han. Men jag tycker att det måste vara någon som *ska* här också.

Mina frågor till Lars Engqvist blir: Var är det vi ska och kan trycka på lite hårdare? Avser ministern att ta några initiativ till samtal med läkemedelsföretagen, eller görs det någon samlad uppföljande studie så att vi får veta hur tillståndet egentligen är i Sverige vad gäller icke kliniskt prövade läkemedel som ges till barn?

Anf. 66 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Läkemedelsverket har ganska stora möjligheter att i sina kontakter med läkemedelsföretagen skärpa sina krav. Likaväl har Socialstyrelsen naturligtvis ett ansvar att se till så att man i tillståndsutövningen över sjukvården får ett bättre grepp på förskrivningen av läkemedel.

I någon mån kan man säga att vi kommer att få anledning att diskutera en del av problemställningarna när det gäller den allmänna diskussionen om läkemedelsförskrivningen. En särskild utredare tittar nämligen på förskrivningen av allmänt förskrivna läkemedel. Utgångspunkten där är inte bara, som man kan tro av den allmänna debatten, att hitta sätt att minska kostnaderna, utan att få en säkrare utskrivning av läkemedel.

Det kan finnas anledning att titta noggrannare på de uppgifter vi i dag känner till om förskrivning av bantningspreparat till barn exempelvis. Det kan ju vara så att det handlar om sjuklig övervikt också hos små barn, och att man från läkarens sida har bedömt att detta är den enda möjligheten att hantera problemet.

Till sist handlar det om de krav som vi kan ställa på Läkemedelsverket och Socialstyrelsen om att skärpa sina krav och att i dialog med läkemedelsföretagen komma längre än vad man har gjort i dag.

Anf. 67 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Tack så mycket för tillägget och utökningen av svaret.

Låt mig bara understryka att jag naturligtvis tycker att det är viktigt att vi kan ge medicinering om det är så att barn har en sjuklig övervikt – bara man kan vara säker på att medicinen är prövad på barn innan den ges. Vi får ju inte ställa till med andra problem i utvecklingen av kroppens funktioner. Matsmältningsorganen ska ju hålla några år till, och det är viktigt att vi inte tillför någonting i barns utveckling som kanske påverkar dem för livet.

Socialministern nämnde några av de myndigheter som närmare skulle kunna granska detta. Jag tycker att det är bra exempel. Det finns ju också möjlighet för oss i socialutskottet att på olika sätt följa upp detta.

Låt mig ställa en fråga kring det som ministern säger i slutet av sitt svar. Jag citerar:

”Jag har försäkrat mig om att Läkemedelsverket inom ramen för EU-arbetet kommer att verka för att kliniska prövningar utförs på barn där användning av läkemedlet kan vara aktuellt.”

Jag tycker att detta är en viktig mening. Jag undrar om det i den meningen också kan intolkas att det kan tänkas att Sverige vill ta på sig en något mer pådrivande roll. Ett antal länder var ju med i Europastudien. Man skulle väl kunna tänka sig att följa upp den och se att den visar på att ytterligare åtgärder behövs.

Vad jag har förstått arbetar man nu i England med ett lagförslag som till vissa delar ifrågasätts. Jag vet inte om det är lagstiftning som krävs i det här fallet. Jag känner att jag behöver mer kunskap för att närmare kunna uttala mig om det. Men eftersom vi, vad jag förstår, är bundna av vissa åtaganden på det gemensamma europeiska området tror jag att det är viktigt med initiativ till att driva på frågan om klinisk prövning av läkemedel.

Jag undrar om man i den mening som jag läste upp också kan intolka att Sverige och den svenska regeringen kommer att vara pådrivande i de här frågorna i Europa.

Anf. 68 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Den sista meningen var just avsedd att tolkas på det sättet.

Det är våra statliga myndigheter som ansvarar för det arbete som nu pågår inom olika expertgrupper inom EU-samarbetet. Där skiljer sig Sverige för övrigt från övriga Europa, där det ofta är departementen själva som är engagerade. Men här är det Läkemedelsverket som är engagerat. Det viktigaste är att Läkemedelsverket således ger besked om att verket aktivt kommer att driva dessa frågor på den svenska regeringens uppdrag.

Vi får dessutom en alldeles utmärkt möjlighet att se till att arbetet går framåt när Sverige nästa år är ordförande i EU, och även ordförande för hälsoministerrådet. Detta blir en möjlighet att se till att arbetet flyttas framåt. Avsikten är alltså att meningen ska läsas som att Sverige kommer att driva frågan hårdare än vad vi har gjort hittills.

Anf. 69 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Det tackar jag för. Det ska bli spännande att följa detta, och jag hoppas att det leder till klara förbättringar och förtydliganden på området.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

*Svar på
interpellationer*

18 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelser 1999/2000:60, 69 och 70 till utrikesutskottet

Remissdebatt

Föredrogs

Motioner

1999/2000:N22–N26 (m, kd, mp, fp) med anledning av prop.
1999/2000:63 Godkännande av avtal om ersättning i samband med
stängning av Barsebäcksverket, m.m.

Anf. 70 OLA KARLSSON (m):

Herr talman! 120, 240, 360, 480, 600, 720, 840, 960, 1 080, 1 200 – i den takten ökar koldioxidutsläppen sedan Barsebäck 1 stängdes. 120 kilo koldioxid ytterligare varje sekund drabbas atmosfären av som en av de kostnader som följer av det vansinniga beslutet att stänga den första reaktorn i Barsebäck.

Den proposition som nu ligger på riksdagens bord handlar formellt om att godkänna avtalet mellan svenska staten, Vattenfall och Sydkraft och därtill hörande bolag och att där redovisa kostnaderna för avställningen av den första reaktorn.

Det är ingen liten lista som här läggs på riksdagens bord: 2,6 miljarder i ersättning för själva reaktorn, 2,2 miljarder för fördyrad drift av Barsebäck 2, 1,1 miljarder för avvecklingsdriften av Barsebäck 1, 1 miljard i utebliven bolagsskatt, 1,4 miljarder i bortfallen produktionsskatt på kärnkraften bara för den första reaktorn.

De här siffrorna är dessutom nettoredovisade. Det föreslås en skattebefrielse. Avsikten är inte att på det viset göra ett enklare avtal. Avsikten är alldeles uppenbart att på det viset dölja en stor del av kostnaderna.

Om man bruttoredovisar kommer man i varje fall minst upp i ytterligare 1 miljard i kostnader. 9,3 miljarder är en mer korrekt siffra för kostnaden bara för att stänga den första reaktorn i Barsebäck.

Nu är inte de här de enda kostnaderna som staten får bära. Till det här ska vi också lägga 9 miljarder i omställningsprogrammet som syftar till att dels spara energi, dels skapa utrymme för ytterligare produktion av energi. Det här omställningsprogrammet har hittills visat sig vara ett enda stort fiasko. Men 9 miljarder kronor kommer det att kosta totalt.

Till det här ska också läggas kostnader för industri, kostnader för hushållen och de kostnader för miljön som jag var inne på i början. Vi har i Sverige en mycket hög andel elintensiv industri. Den ligger i områden som redan är hårt drabbade av arbetslöshet, brist på jobb och brist på nyföretagande. Det är områden som kommer att drabbas ännu hårdare till följd av regeringens vanvettiga energipolitik.

Det här är kostnader som får betalas av alla dem som jobbar i den elintensiva industrin. Det innebär kostnader för hushållen till följd av höjda elpriser, till följd av krav på att bygga om husen till andra energikällor. Det leder också till högre fastighetsskatt eftersom många av de energisparande åtgärderna leder till högre taxeringsvärden och därmed till högre fastighetsskatt.

Vanvettet blir väl alldeles särskilt tydligt när man konstaterar att utö-
ver de här kostnaderna – 9,3 miljarder för att avveckla Barsebäck 1, 9
miljarder i omställningsprogrammet – kan vi också summera att det hel-
statliga bolaget Vattenfall under ledning av den tidigare energiministern
Jörgen Andersson köper in tysk kärnkraft motsvarande drygt 11 terawatt-
timmar. Man köper in tysk kärnkraft för 7 ½ miljard. Tidigare har man
också köpt in andelar i finsk kärnkraft, så det är uppenbarligen inte kärn-
kraften som är problemet.

Den här politiken bedrivs i strid med folkflertalet. Den genomdrivs i
strid med industrins intressen, i strid med fackens intressen och i strid
med skattebetalarnas intressen. När vi summerar kostnaden, när vi sum-
merar politiken, kan vi konstatera att de här miljarderna inte är till för att
avveckla kärnkraften. Då skulle man ju inte från det statliga bolaget
Vattenfall samtidigt köpa in ny kärnkraft. Det är inte för att förbättra
miljön, därför att miljön drabbas av den förda politiken. Det är inte för att
skapa fler jobb, därför att jobben försvinner till följd av politiken.

Nej, det vi summerar är priset för den politiska makten. Det är priset
som skattebetalarna får betala för att regeringen Persson ska kunna sitta
kvar. Det är den notan vi nu kan summera.

Vi moderater yrkar därför avslag på motionen och kommer i utskot-
ten att göra allt vad vi kan för att ta bort alla de politiska hindren för att
möjliggöra en återstart av Barsebäck. Vi vill riva upp avvecklingslagen,
vi vill riva upp regeringsbeslutet om en stängning av Barsebäck 1. Vi vill
avslå hela propositionen.

Anf. 71 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Höjda koldioxidutsläpp, stora ekonomiska uppostringar
och budgettricksande – det är så man kan sammanfatta den här proposi-
tionen. Man lägger fram förslag till avtal för hur man ska byta ut väl fun-
gerande kärnkraftverk mot el som produceras på ett sätt som skapar
mycket stora koldioxidutsläpp. För det bytet ska skattebetalarna betala
stora pengar.

Vi tycker att det är vansinnigt. Vi i Folkpartiet har en helt annorlunda
syn på energipolitiken.

Det råder stor oenighet om hur man på ett rimligt sätt kan tolka den
folkomröstning om kärnkraften som hölls för 20 år sedan. De partier som
stod bakom det som ändå anses vara den segrande linjen, linje 2, nämligen
Socialdemokraterna och Folkpartiet, tolkar det resultatet helt an-
norlunda. Det kan därför inte ligga till grund för de beslut vi i dag fattar.
Vi har aldrig i folkomröstning beslutat att stänga väl fungerande kärn-
kraftverk och ersätta det med miljöskadlig energiproduktion.

Svenska kärnkraftverk ska inte avvecklas genom årtalsbestämda poli-
tiska beslut. De ska stängas när en kompetent myndighet konstaterar att
de inte uppfyller gällande säkerhets- och miljökrav. Detta har inte skett.

De miljökonsekvenser som blir av den förtida avvecklingen har redan
beskrivits väl av Ola Karlsson. Jag behöver inte komplettera det. Men det
är ändå viktigt att påpeka att de ekonomiska uppostringar som folk där-
utöver behöver göra naturligtvis kommer att drabba Sveriges förmåga att
på andra sätt arbeta med miljöförbättrande åtgärder och att på andra sätt
hindra miljöskadliga verksamheter. De resurser som vi nu använder för
att byta energiproduktion till en mer miljöskadlig kan vi nämligen inte

Prot.
1999/2000:78
10 mars

Remissdebatt

använda till andra saker. De hade mycket väl kunnat gå åtminstone till miljöförbättringar. Men så blir det inte.

I stället för det miljöpolitiska vansinnet tänkte jag passa på att nämna det, skulle jag vilja säga, ovärdiga sätt som regeringen använder för att redovisa de här kostnaderna. Man vill naturligtvis inte att det ska framgå fullt ut vad folk kommer att få betala för det här. Man vill inte heller ta konsekvenserna av det budgetsysteem vi har varit överens om. Folkpartiet och bl.a. Moderaterna och den socialdemokratiska regeringen har varit överens om hur vi ska redovisa olika kostnader och intäkter. Det vill man nu inte leva upp till, därför att då kommer folk att se hur dyrt det blir, och då kommer man inte att vara lika intresserad av att gå med på den typen av vanvettspolitik.

Att redovisa tillkommande kostnader som minskade intäkter i stället för som ökade utgifter innebär att man kringgår utgiftstaken och att man inte redovisar brutto på det sätt som man ska. Regeringens proposition bryter mot grundläggande principer för hur vi ska behandla Sveriges budget. Det är ganska allvarligt med tanke på att vi just har gått igenom en besvärlig process av budgetsanering, där den nya budgetlagen är en av de mycket viktiga strukturförändringar som har gjorts i Sverige och där ett av regeringens stödpartier är kritiskt mot metoden och vill blåsa på med kostnader som det inte finns täckning för. Därför kan jag förstå att det har varit lätt att få stöd hos stödpartierna för den typen av beteende.

Det framgår både av budgetlagen och senare av mycket tydliga uttalanden av finansutskottet att statens utgifter ska redovisas brutto och att man inte ska krypa undan genom att som regeringen nu gör försöka få det att se ut som om det handlar om mycket mindre kostnader än vad det är.

De 1,3 miljarder kronor som regeringen erkänner att det innebär för i år är inte finansierade. Även detta, tycker vi, är allvarligt och strider mot det sätt på vilket man ska behandla tillkommande kostnader under löpande budgetår. Man borde ha lagt fram en redovisning i form av en tilläggsbudget där man hade talat om var pengarna ska tas från på samma gång som de läggs fram. Vi vet att det inte är första gången som kostnader löpande under året läggs fram, sedan får panikåtgärder vidtas när man är på väg att bryta igenom utgiftstaket. Förra året fick framför allt det internationella biståndet stryka på foten. Det är ytterligare ett exempel på de enormt vansinniga konsekvenser som det kan bli av energipolitiken.

Man kan undra om regeringen och stödpartierna inte har något slags känsla för internationella konsekvenser. Tror man att man lever i en svensk isolerad värld där vad vi gör inte påverkar andra? Vad vi gör med vår miljö påverkar andra. Hur vi agerar påverkar vad andra gör med sin miljö, t.ex. när vi köper energi som produceras på ett sätt som driver upp koldioxidutsläppen. När man "fejplar" med budgeten och när man riskerar att hamna i en situation med ekonomiska panikåtgärder kan det vara det internationella biståndet som, precis som förra gången, hamnar i kläm. Man kan undra om inte åtminstone Miljöpartiet och Vänsterpartiet, som säger sig värna om att bedriva internationell miljöpolitik, borde lite grann dra öronen åt sig när man nu ser konsekvenserna i Moçambique med enorma översvämningar. Miljöförstöringen är en orsak till det som händer där. Jag säger inte att det kommer att bli så i Sverige eller att vi

kommer att vara förhindrade från att hjälpa till, men den typen av politik underlättar definitivt inte för Sverige att agera på ett ansvarsfullt sätt gentemot våra medmänniskor i resten av världen.

Herr talman! Mot den bakgrund jag har redovisat, att det är ekonomiskt vansinnigt, att det är miljömässigt absolut oacceptabelt och att man fuskar med redovisningen, yrkar vi i Folkpartiet naturligtvis avslag på propositionen. Men eftersom propositionen har lagts fram måste den remitteras vidare. Även vi anser att det är absolut nödvändigt att finansutskottet får titta på frågorna.

Anf. 72 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Miljöpartiet de gröna inser, i likhet med hela den övriga globala gröna rörelsen, att inte vare sig kärnkraft eller fossila bränslen ryms inom ett ekologiskt hållbart samhälle. Därför är vi positiva till att vi äntligen har nått dithän att en reaktor avvecklas.

Orsakerna till vår inställning till kärnkraft och fossila bränslen är uppenbara. Kärnkraften medför kontinuerliga risker med katastrofala följder för såväl nu levande människor och djur som för kommande generationer. Den bidrar till att höja den radioaktiva bakgrundsstrålningen samtidigt som det finns allvarliga brister i hela urankedjan från uranbrytning via upparbetning till omhändertagande av avfallet. Fossila bränslen medför, som ni så väldigt har sagt, bl.a. utsläpp av koldioxid, som är den tyngsta orsaken till växthuseffekten. Konsekvenserna av växthuseffekten har blivit alltmer uppenbara, inte minst i fattiga länder som Venezuela och Moçambique.

Sverige tillhör de länder som har mest kärnkraft per capita samtidigt som vi trots stor tillgång på utbyggd vattenkraft släpper ut mer än dubbelt så mycket koldioxid per capita som genomsnittet i världen.

Svensk energipolitik har varit ryckig, ofta konservativ, mer fylld av retorik än av systematisk strategi. Lobbygrupper med stark ekonomi har haft ett inflytande som har varit stort, inte minst opinionsmässigt. Men det handlar också om tydliga svek. Linje 2, som vann folkomröstningen om kärnkraft och som stöddes av Socialdemokraterna och Folkpartiet, har haft majoritet i Sveriges riksdag, men har inte genomfört det man lovade på valsedeln, t.ex. att sätta stopp för direktverkande elvärme i nybyggda hus. I stället har den direktverkande elvärmens byggts ut i stor omfattning ända sedan omröstningen. Den är nu ett av de stora hindren för omställning till ett annat energisystem. Dessutom har man backat från slutåret 2010.

Svensk energipolitik har innehållit två delar, dels retorik, dels handling. Signalerna har blivit otydliga och förvirrade för energimarknadens aktörer.

Miljöpartiet har år efter år lagt fram förslag till riksdagen på åtgärder som steg för steg skulle leda till en ekonomiskt, ekologiskt och socialt ansvarsfull omställning. Vi har bl.a. krävt grön skatteväxling med successivt höjda energiskatter med fokus på kärnkraft och fossila bränslen. I det samarbete vi de senaste åren har haft med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har vi fått igenom en höjd produktionsskatt på kärnkraften, men vi har långt kvar till en ekologiskt hållbar energipolitik.

Prot.
1999/2000:78
10 mars

Remissdebatt

Kärnkraftsavvecklingen gavs redan från början fel inriktning. Den borde drivas med ekonomiska styrmedel som tydliggör kärnkraftens miljö- och riskkostnader i form av höjd skatt på kärnkraftsel och fullt försäkringsskydd i händelse av en atomolycka. Om samhällets miljö- och riskkostnader fullt ut överförs från staten till reaktorägarna kommer priset på kärnkraftsel inte längre att vara marknadsmässigt, och kärnkraften avvecklar sig själv.

Lagen om kärnkraftens avveckling antogs 1997, och Miljöpartiet förutsåg redan då att en lagstiftning som inte kompletteras med ekonomiska styrmedel kommer att leda till mycket höga kostnader för avvecklingen. En sådan strategi är inte i längden hållbar. Barsebäcksavtalet är en tydlig illustration till det. Staten får ersätta reaktorägarna för hela mellanskillnaden mellan antagna framtida marknadspriser och undvikbara kostnader, där risk-, hälso- och miljökostnaderna inte är internaliserade på ett riktigt sätt. Dessutom räknas med en drifttid på 40 år i stället för de 25 år som Miljöpartiet förordade eller 30 som man räknar med i Tyskland. Resultatet blir att staten får ge stora bidrag till kostnader som rätteligen reaktorägarna borde stå för.

Det har ibland framförts misstankar om att regeringen genom att acceptera ett ofördelaktigt avtal skulle kunna tänkas vilja etablera en praxis som omöjliggör en fortsatt avveckling av kärnkraftverk stödd av avvecklingslagen. Miljöpartiet vill att Barsebäcksavtalet inte ska utgöra något mönster för eventuella framtida överenskommelser om avveckling av kärnkraftsreaktorer.

Vi menar dock att avtalet har en avgörande fördel. Staten betalar hela ersättningen till Vattenfall som staten äger. Om det i framtiden visar sig att ersättningen är för högt beräknad och Vattenfall till följd av det gör övervinster kan – och Miljöpartiet anser att så måste ske – de här övervinsterna återföras till statskassan genom ökade inleveranskrav på Vattenfall.

Sedan är det lite roligt att höra Ola Karlsson propagera för jag vet inte vilken politik. Han klagar på att Vattenfall har varit ute och köpt kärnkraft i Tyskland. Jag tycker inte heller att det är roligt. Jag vet inte vilken företagspolitik som Moderaterna står för. Anser ni att staten ska lägga starka ägardirektiv eller ska företagen sköta sig själva? Det är en fråga som verkligen uppstår här.

Vi har inte elbrist i Sverige. I vissa lägen har vi en effektbrist i södra Sverige, men normalt sett exporterar vi fortfarande el. Det som skulle kunna hända om det skulle uppstå en brist är att vi importerar, och då även billig kolkraft. Det är i så fall en effekt av avregleringen av elmarknaden. Det är en oönskad effekt. I den situationen kan man ju fundera på avregleringen. Men jag undrar om inte avregleringen av elmarknaden är någonting som t.ex. Moderaterna starkt har stött.

Överläggningen var härmed avslutad.

Motionerna hänvisades till näringsutskottet.

19 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Prot.
1999/2000:78
10 mars

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
1999/2000:AU5 Lönebildning och arbetsrätt

Justitieutskottets betänkanden
1999/2000:JuU9 Skärpt vapenlagstiftning
1999/2000:JuU10 Effektivisering av förfarandet i allmän domstol

Socialutskottets betänkanden
1999/2000:SoU10 Vissa narkotikafrågor m.m.
1999/2000:SoU6 Socialtjänstfrågor
1999/2000:SoU7 Folkhälsofrågor m.m.
1999/2000:SoU8 Äldrepolitik

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden
1999/2000:MJU8 Fiske m.m.
1999/2000:MJU11 Vissa forskningsfrågor m.m.

20 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 10 mars

1999/2000:285 av *Harald Bergström* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Bemyndigandesystem vid fördelning av medel för regionalpolitiska åtgärder

1999/2000:286 av *Per-Richard Molén* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Wasakronan

1999/2000:287 av *Lars Gustafsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Folkhälsoarbetet

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 mars.

21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 9 mars

1999/2000:679 av *Tasso Stafilidis* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Dublinkonventionens tillämpning

Prot.
1999/2000:78
10 mars

den 10 mars

1999/2000:680 av *Lena Ek* (c) till miljöminister Kjell Larsson

Radonhalt i vattenverk

1999/2000:681 av *Gunilla Wahlén* (v) till statsrådet Mona Sahlin

IT-företag och kollektivavtal

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 mars.

22 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 10 mars

1999/2000:645 av *Tomas Eneroth* (s) till utrikesminister Anna Lindh

Diktatorers brott mot mänskligheten

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 mars.

23 § Kammaren åtskildes kl. 12.42.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 12 § anf. 40 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

1 §	Avsägelse.....	1
2 §	Anmälan om inkommen skrivelse med begäran om tillstånd till åtal mot riksdagsledamot.....	1
3 §	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
4 §	Svar på interpellation 1999/2000:271 om försvarsövningen med Ryssland	4
	Anf. 1 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	4
	Anf. 2 BO LUNDGREN (m).....	5
	Anf. 3 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	6
	Anf. 4 BO LUNDGREN (m).....	7
	Anf. 5 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	7
	Anf. 6 BO LUNDGREN (m).....	8
5 §	Svar på interpellation 1999/2000:250 om försvarets test- och provningsverksamhet.....	8
	Anf. 7 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	8
	Anf. 8 OLA KARLSSON (m).....	9
6 §	Svar på interpellation 1999/2000:224 om narkotika på fängelserna.....	10
	Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	10
	Anf. 10 MAUD EKENDAHL (m)	11
	Anf. 11 KJELL ELDENSJÖ (kd).....	11
	Anf. 12 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	12
	Anf. 13 MAUD EKENDAHL (m)	13
	Anf. 14 KJELL ELDENSJÖ (kd).....	14
7 §	Svar på interpellation 1999/2000:226 om ideologiskt motiverade brott.....	15
	Anf. 15 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	15
	Anf. 16 STEN ANDERSSON (m)	16
8 §	Svar på interpellation 1999/2000:241 om våld mot kvinnor	17
	Anf. 17 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	17
	Anf. 18 JEPPE JOHNSON (m).....	18
	Anf. 19 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	19
	Anf. 20 JEPPE JOHNSON (m).....	20
	Anf. 21 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	21
	Anf. 22 JEPPE JOHNSON (m).....	22
9 §	Svar på interpellation 1999/2000:238 om stödpersoner för misshandlade kvinnor	22
	Anf. 23 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	22
	Anf. 24 GUN HELLSVIK (m)	23
	Anf. 25 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	24
	Anf. 26 GUN HELLSVIK (m).....	25
	Anf. 27 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....	26
	Anf. 28 GUN HELLSVIK (m).....	26

10 § Svar på interpellation 1999/2000:240 om elektronisk övervakning.....	26
Anf. 29 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	26
Anf. 30 ANITA SIDÉN (m).....	27
Anf. 31 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	28
Anf. 32 ANITA SIDÉN (m).....	28
11 § Svar på interpellation 1999/2000:242 om permissionskontroller.....	28
Anf. 33 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	28
Anf. 34 CECILIA MAGNUSSON (m).....	29
Anf. 35 GUN HELLSVIK (m).....	30
Anf. 36 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	31
Anf. 37 CECILIA MAGNUSSON (m).....	31
Anf. 38 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	32
Anf. 39 CECILIA MAGNUSSON (m).....	33
12 § Svar på interpellation 1999/2000:247 om åtgärder mot klotter.....	33
Anf. 40 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	33
Anf. 41 MARGARETA ISRAELSSON (s)	34
13 § Svar på interpellation 1999/2000:195 om Nationellt resurscentrums verksamhet i NUTEK.....	35
Anf. 42 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	35
Anf. 43 AGNE HANSSON (c)	36
14 § Svar på interpellation 1999/2000:219 om familjehemmens ställning på arbetsmarknaden	37
Anf. 44 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	37
Anf. 45 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	38
Anf. 46 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	39
Anf. 47 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	39
Anf. 48 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	40
Anf. 49 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	41
15 § Svar på interpellation 1999/2000:229 om Simplex.....	41
Anf. 50 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	41
Anf. 51 KARIN FALKMER (m)	42
Anf. 52 BARBRO ANDERSSON ÖHRN (s).....	43
Anf. 53 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	43
Anf. 54 KARIN FALKMER (m)	44
Anf. 55 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	45
Anf. 56 KARIN FALKMER (m)	46
16 § Svar på interpellation 1999/2000:221 om spädbarnsdöd och stöd till drabbade familjer	46
Anf. 57 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	46
Anf. 58 KARIN PILSÄTER (fp)	47
Anf. 59 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	48
Anf. 60 KARIN PILSÄTER (fp)	49
Anf. 61 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	50
Anf. 62 KARIN PILSÄTER (fp)	51
Anf. 63 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	51

17 § Svar på interpellation 1999/2000:254 om läkemedel till barn	52
Anf. 64 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	52
Anf. 65 MARGARETA ISRAELSSON (s)	53
Anf. 66 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	54
Anf. 67 MARGARETA ISRAELSSON (s)	54
Anf. 68 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	55
Anf. 69 MARGARETA ISRAELSSON (s)	55
18 § Hänvisning av ärenden till utskott	56
<i>Remissdebatt.....</i>	<i>56</i>
Anf. 70 OLA KARLSSON (m)	56
Anf. 71 KARIN PILSÄTER (fp).....	57
Anf. 72 INGEGERD SAARINEN (mp).....	59
19 § Bordläggning.....	61
20 § Anmälan om interpellationer.....	61
21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	61
22 § Anmälan om skriftligt svar på fråga	62
23 § Kammarkens åtskildes kl. 12.42.....	62

Prot.
1999/2000:78
10 mars

Prot.
1999/2000:78
10 mars

Elanders Gotab, Stockholm 2000